

1916

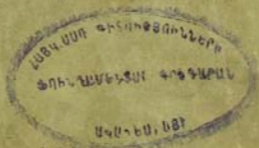
3

ՀԱՍԵՐԱՇՈՒԿԱՎԱՆ
ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
(1914—1915)

178/2038

895

1910

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

ԿԵՆՏՐՈՆ

A I / 18881

329.14(47.995)
2-20

ՊԵՐՄ

Յ Ա Ռ Ա Ջ Ա Բ Ա Ն

Ներկայ պրօշխարով կներկայացնենք
ամերիկահայութեան զանազան հոսանք-
ներու համերոտական պատերազմի բը-
ռընկումէն մինչև օրս առած համերաշ-
խական քայլերու պատմութիւնը: Մեր
աշխատութիւնը հիմնւած ըլլալով միմի-
տայն փաստաթուղթերու եւ անհերքելի վը-
կայութիւններու վրա՝ ընթերցողին կու-
տայ յիշեալ ժամանակամիջոցին մէջ իւ-
րաքանչիւր հոսանքի ցոյց տւած սգւոյն և
ուղղութեան ճշգրիտ պատկերը:

1881
A

Համեւրոպական աշխարհաւեր ներկայ
 բաթասթրօֆին բռնկումէն վերջ, երբ
 մանաւանդ Թուրքիա ալ ինքզինքը նեանց
 անոր յորձանքին մէջ, կովկասահայու-
 թիւնը եւ իր ծոցը գտնւած հաղարաւոր
 թրքահայ տարազիրները, որ երկարածիգ
 ու տառապեալ անցեալի մը ընթացքին
 հսկայական զոհողութիւններու ենթարկ-
 ւած էին հայկական ազատագրութեան ի-
 բազորման համար, հրապարակ իջան
 Դաշնակիցներու կողքին եւ իրենց Ֆիդի-
 բական ու նիւթական ուժերը տրամադրե-
 ցին անոնց, հաւատալով որ ներկայ օրա-
 տերազմը կվերջանայ անոնց յաղթանակով
 եւ այդ յաղթանակը կըլլայ նաեւ բոլոր
 փոքր ազգութիւններու, որոնց շարքին
 մէջ եւ հայերու արդար գատին յաղթա-
 նակը:

Կովկասահայ այս շարժումը շուտով իր
 արձագանգը գտաւ մեր գաղութին մէջ ալ
 և 1914-ի նոյեմբերի սկիզբները շորս քա-
 ղաքական կազմակերպութիւններու ներ-
 կայացուցիչները իրարու քով գալով կազ-
 մեցին «Միջկուսակցային Յանձնախումբ»

անունով մարմին մը՝ բույժին պահանջած
բայլերը առնելու համար :

«Միջկուսակցային Յանձնախումբ»ը իր
խորհրդակցութիւններու սկզբնաւորու-
թեան մէջ, տարւած տիրող ընդհանուր ո-
գեւորութենէն, հասարակութեան միտքը
հանդարտեցնելու համար, երկու հապճեպ
կոչեր հրատարակելէ վերջ՝ ինքզինքը դը-
տաւ հետեւեալ գործնական դժւարութիւն
ներու առջեւ, որոնց պէտք էր դոհացու-
ցիչ լուծում մը տալ, հրապարակային
հանգանակութիւններու սկսելէ առաջ :
Այդ դժւարութիւններն էին, — Ի՞նչ նպա-
տակի համար պիտի գործածուի դրամը եւ
ի՞նչ եղանակով ու համեմատութիւնով :

Դրամի գործածութեան նպատակի շուրջ
դժւար չեղաւ ընդհանուր համաձայնու-
թիւն մը գոյացնել : Միաձայնութեամբ
ընդունուեցաւ հետեւեալ բանաձեւը .

«Միջկուսակցական Յանձնախմբի նը-
պատակը պիտի ըլլայ աջակցիլ հայ ազա-
տագրութեան համար ներկայ պատերազ-
մին առթիւ ըլլալիք համազգային ջանքե-
րուն— 1. Օգնել այժմ իսկ երկրի մէջ կըս-
ւող խմբերուն . 2. Ձինեալ շարժում մը
առաջ բերել, երբ կարելի ըլլայ Գաշնա-
կից պետութեանց հաւանութիւնն ու աջակ

ցութիւնն ստանալ. 3. Դիւանադիտական
հետապնդումներ կատարել :»

Այսպէս դրամի գործածութեան նպա-
տակը որոշելէ վերջ՝ կարգը եկաւ որոշե-
լու թէ հանդանակութիւններէն գոյանա-
լիք գումարը ի՞նչ համեմատութիւնով պի-
տի յատկացւի վերոյիշեալ նպատակնե-
րուն և ի՞նչ ճամբաներով : «Միջկուսակ-
ցային Յանձնախումբ»ի Հ. Յ. Դաշնակցու-
թեան ներկայացուցիչները հարց բերին՝
թէ քանի որ մեր կովկասահայ եղբայրնե-
րը արդէն սահմանը անցած են և կզոհա-
րեն իրենց կեանքերը հայ ազատագրու-
թեան համար և քանի որ այս յանձնա-
խումբի առաջին և դիւսաւոր նպատակն է
(տես վերը) օգնել կուսղ խմբերու, յանձ-
նախումբը իր հանդանակելիք գը-
րամներուն քանի՞ տոկոսը պատ-
րաստ է տրամադրել անոնց : «Միջկու-
սակցային Յանձնախումբ»ը երկար վիճա-
րանութիւններէ վերջ՝ բարեհաճեցաւ ո-
րոշում անցնել, որ առայժմ կրնայ տրա-
մադրել միայն 100ին 25ը, խոստանալով
որ ապագային եթէ խմբերու մեծու-
թեան և գործունէութեան մասին նոր տե-
ղեկութիւններ գան, պիտի բարձրացնէ
յիշեալ տոկոսը :

Անցան շարաթներ, յանձնախմբին ե-
կան միանալու Առաջնորդարանի ներկա-
յացուցիչներն ալ եւ ան վերամկրուելով
կոչուեցաւ «Ազգային Պաշտպանութեան Ա-
մերիկայի Յանձնախումբ» : Սոյն շարաթ
ներու ընթացքին կովկասեան թերթերը
ինչպէս նաեւ մեր սեփական հեռագիրներն
ու նամակները նորանոր ճոխ տեղեկու-
թիւններ բերին մեզի հայ կամաւոր դըն-
դերու գործունէութեան շարին եւ կարե-
ւորութեան մասին : Մեզի հետ բոլորն ալ
տեղեկացան որ կուող կամաւորներու թի-
ւը աւելի քան երեք հազար է, որ Ազգային
Կեդրոնական Բիւրօն ամսական 30,000
տօլարի ծախք մը ունի, որ կամաւոր եր-
թալու տրամագրելիներու թիւը անհամար
է, բայց միջոցներ կոպակսին :

Յիշեալ փաստերու վրա հիմնւած՝ մենք
առաջարկ տարինք որ հանդանակելիք
գումարներուն դոնէ կէսը յատկացելի Կով-
կասին, քանի որ այժմ կոխը հոն է որ կը
մղելի եւ քանի որ մեզի շարունակ կոչեր
կուգան դրամական օգնութիւն փութացը-
նելու : Պատասխանուեցաւ մեզի «Ազգային
Պաշտպանութեան Ամերիկայի Յանձնա-
խումբ»-ի մեծամասնութեան կողմէ, որ
100ին 25ը կրաւէ Կովկասին : Հարցուեցաւ,

րնականարար, որ յանձնախումբը արդեօք
 ո՞ր օրւան համար կտրահէ մնացած 100ին
 75ը: Պատասխանեցաւ որ իրենք իրենց
 մտքին մէջ ուրիշ ծրագիրներ ունին: Մենք
 շեշտեցինք թէ մենք երբէք հակառակ չենք
 հայ ազատագրութեան համար նոր քայ-
 լեր ալ առնելու ուրիշ վայրերու մէջ, եթէ
 հնարաւոր ըլլայ. բայց քանի որ դործու-
 նէութեան վայրը այժմ կովկասն է, ին-
 չո՞ւ հանգանակութեան դոնէ կէսը շյաա-
 կացնել հոն: Մի՞թէ բաւական չէ դրամին
 մնացած կէսը մեր երեւակայական ծրա-
 գիրներուն համար, որոնք դուցէ մինչեւ
 վերջն ալ դատապարտւած ըլլան միայն
 երեւակայութիւն մնալու: Դիտել տրեւ-
 ցաւ, դարձեալ, որ եթէ օր մը հնարաւոր
 ըլլայ այդ տեսակ շարժում մը ստեղծելու
 և մեր ձեռքը եղած գումարները անբա-
 ւական ըլլան, մենք կրկին կրնանք գիմել
 ամերիկահայութեան, որ վստահարար
 պիտի տայ նոյն խանդավառութիւնով ո-
 րով հիմա սրաարատ է օժանդակել կով-
 կասի սահմանին վրա կուտղ իր եզրայր-
 ներուն: Բացի այդ, կըսէինք մենք, ին-
 չո՞ւ չհաւատալ, որ նոյն կովկասը, որ
 այսօր միլիօններ կարամադրէ հայ ազա-
 տագրութեան համար, վաղը նոյնը պիտի

չընէ, հոգ չէ թէ տար է որ կմզւի աղա-
տաղբութեան կռիւը: Մեր ինչուները մը-
նացին անպատասխանի: Չայներու մե-
ծամասնութիւնով որոշեցին, որ 100ին 25
-էն աւելի չյատկացւի Կովկասին:

Այս չէր ամէնը. կար եւ հասցէի խնդի-
րը: Կովկաս զրկւելիք զուժարը որո՞ւ,
ի՞նչ հասցէի պէտք էր զրկել: Յանձնա-
խմբի Դաշնակցական ներկայացուցիչ-
ները առաջարկեցին, որ դրամը զրկւի Ազ-
գային Բիւրօին: Ըսեցաւ որ Ազգային
Բիւրօին ազգային մարմին մը ըլլալը
հաստատող բաւականաչափ փաստեր չը-
կան: Մենք դարձեալ ցոյց տւինք կովկա-
սահայ թերթերը եւ մեր տեղեկութիւննե-
րը, որոնք կապացուցանէին բացորոշ կեր-
պով, որ Ազգային Բիւրօն միակ կեդրոնա-
կան մարմինն է, որ վաւերացւած է Կա-
րողիկոսի կոնդակով, որուն կողարկւին
հարիւր հազարներ, Կովկասի եւ Ռուսիոյ
ամէն կողմերէն, որ իրրեւ հեղինակաւոր
մարմին տուրքեր կնշանակէ քաղաքներու
վրա եւայլն: Այս փաստերը բաւական չը
նկատուեցան մեր թովմասներուն համար:
Որոշում կայացաւ եւ հետագրուեցաւ յանձ-
նախմբին կողմէ թիֆլիսի առաջնորդ
Մեսրոպ արքեպիսկոպոսին, որ խորհր-

դակցելով Ա. Սատխսեանի և «Մշակ»ի խմբագրին հետ՝ հեռագրէ թէ՛ ազգային հեղրոնական մարմին մը կա՞յ: Մենք այդ որոշումին ալ համաձայնեցանք:

Հեռագրին պատասխանը, սակայն, քիչ մը ուշացաւ և մեր պարոնները ենթադրե՞լով թէ այլևս բնաւ պատասխան չգար, կոթնելով իրենց ձայներու մեծամասնութեան վրա՝ որոշում աւին որ դրամը դրկւի կաթողիկոսին, որպէսզի անիկա իւրաքանչիւր խմբակցութեմէ մէյ մէկ ներկայացուցիչ կանչելով՝ դրամը իր նըպատակին յատկացնէ անոնց որոշման համաձայն: Մենք կրկին և կրկին դիտել աւինք, որ այդպիսի որոշում մը ոչ միայն նախատինք մըն է Ազգ. Բիւրօին, որուն կողկասահայութիւնը հարիւր հազարներով կ'ստահի, այլ և հակահամերաշխական քայլ մըն է, քանի որ կստեղծէ արդէն դանձաձին քով ուրիշ մարմին մըն ալ, այդպէսով պատակտելով ուժերը: Լսելի չեղանք:

Շատ չանցած սպասուած հեռագիրը եկաւ, որ պարզ կերպով կըսէր թէ Ազգային Բիւրօն կ'լայելէ կաթողիկոսի հովանաւորութիւնը և թէ անոր կ'մասնակցին բոլոր խմբակցութիւնները: Հիմնուած սոյն

հետագրին եւ մեր նախապէս թւած փաստերուն վրա՝ մենք կրկին պահանջ դրինք, որ դրամը զրկուի Ազգային Բիւրօին: Բայց կրկին անլսելի մնացինք: Այլեւս պարզ էր, որ մարդիկ փաստ չէր որ կփնտռէին, ալլ կուզէին ամէն գնով մնալ իրենց անարամարանական եւ ազդափնաս որոշումներուն վրա, որոնք բղխած էին մեծամասամբ յետին մտքերէ եւ կուսակցական շահերու նկատառութենէն:

Իրերու այս վիճակին մէջ, յանձնախմբի Գաշնակցական անդամները այլեւս յողնած ցուցադրւած մտայնութենէն՝ խընդիրը կ'յանձնեն իրենց վերին մարմնին, որ իր կարգին հետեւեալ ընդարձակ պատճառարանւած նամակով անդամ մը եւս կ'ներկայացնէ իր համեստ եւ արդար պահանջները յանձնախմբին:

Թիւ 22 Յունւար 8, 1915, Պօսթօն

ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՅԱՆՁՆԱԽՄԲԻՆ

Յարգելի հայրենակիցներ,

Համազգային վտանգի ու երկունքի այս պատմական օրերուն ամէն հայու բաղձանքն ու պահանջն էր որ ազգին քաղաքական կազմակերպութիւնները, ինչպէս եւ

այլ խմբակցութիւններ, իրարհասկացողութեան մը դան, գործակցութեան յասակազիծ մը պատրաստեն, որպէսզի ո՛չ միայն առնուելիք քայլերը իրար չխաշածուեն, այլև արդիւնքը ըլլայ պատուարերու պատկառելի, թէ՛ նիւթապէս եւ թէ՛ բարոյապէս :

Ահա այս արդար սահանջին ընդառաջ երթալու համար էր որ հայ քաղաքական կազմակերպութիւններու ամերիկահայ հատուածները իրարու միացան, կազմեցին Միջկուսակցային Յանձնախումբ մը (որուն վերջերս եկան միանալ և Առաջնորդարանի ներկայացուցիչները) և սկսան ս՛չակել գործակցութեան որոշ ծրագիր :

Ամերիկահայութեան այս քայլերը, սակայն, որքան ալ խելացի եւ բոպէի սահանջին համաձայնատասխան, մեծ արժէք մը չպիտի ներկայացնէին, եթէ համանրման քայլեր առնուած չըլլային մեր ներկայ գործունէութեան կեդրոնավայրին՝ Կովկասի մէջ :

Կովկասահայութիւնը շարժեցաւ աւելի կանուխ քան մենք : Դեռ ուսս-թրքական պատերազմը սկսելէ առաջ մեր կովկասահայ ազգակիցները գործի ձեռնարկեցին և առաջնորդարանի կից կազմեցին կեդրո-

նական մարմին մը, Ազգային Բիւրօ անու-
նով, որ այժմ կղեկավարէ կամաւոր զըն-
դերու զինման, պարենաւորման, եւ այլ
գործերը:

Մեր ստացած հեռագրական եւ այլ հա-
ւաստի տեղեկութիւններու համաձայն՝
Ազգային Բիւրօն միակ ազգային ընօյթ
ունեցող մարմինն է, որ կվայելէ հաւա-
նութիւնն ու աջակցութիւնը կաթողիկո-
սին եւ ուսական ընդհանուր սպայակոյ-
տին:

Գարձեալ՝ կովկասահայ թերթերու տե-
ղեկութիւններէն պարզ կերեւի որ կամա-
ւորներու գործին յատկացելու նպատա-
կով՝ հաւաքւած բոլոր գումարները
ուղղակի կամ անուղղակի ճամբաներով
կմանեն Բիւրօի գանձը:

Բիւրօն իբր ղեկավար ընդհանուր գոր-
ծին պաշտօնական գիմումներ կկատարէ
եւ օգնութեան կոչ կհրատարակէ Ազգային
Բիւրօ անունով եւ այդ կոչերը լոյս կտես-
նեն նոյնիսկ այն թերթերու մէջ, որոնք
գործի սկզբնական քայլերուն մէջ կժրխ-
տէին Բիւրօի ազգային հանգամանքը:

Ազգային Բիւրօի իրաւասութեան սահ-
մանն այնչափ ընդարձակ է որ, ինչպէս կը
տեղեկանանք կովկասահայ եւ ուրս թեր-

թերու հաղորդած տեղեկութիւններէն, ան սկսած է տուրք նշանակել զանազան քաղաքներու վրա: Այսպէս՝ օրինակ.— Նախիջևեան 100,000 բուրլի (որ խոստացած է 200,000 բուրլիի բարձրացնել), Աստրախան 32,000, իսկ Մոսկւա, նախքան տուրքերու այս նշանակումը, արդէն բառորդ միլիօն դրկած էր Ազգային Բիւրօին, եւայլն:

Ազգային Բիւրօի գոյութեան եւ իրաւասութեան մասին ուղղակի տեղեկութիւն ստանալու համար՝ Միջկուսակցային Քանձնախումբը որոշեց զրել Թիֆլիսի առաջնորդ՝ Մեսրոպ արքեպիստին, որպէսզի, խորհրդակցելով քաղաքացեալ Ա. Սատիսեանի եւ «Մշակ»ի խմբագրի հետ, մեզ հետադրէ Բիւրօի կազմի եւ գոյութեան մասին:

Ահա պատասխանը յանձնախմբի տւած հետադրին.—

«Թիֆլիսի հայ Ազգային Կեդրոնական Բիւրօն կգործէ Կաթողիկոսի հաւանութեամբ. կճանակցին բոլոր խմբակցութիւնները. պատուակալ նախագահն եմ ես. նախագահը Յարութիւնեան. փոխ-նախագահը՝ Սատիսեան: Բիւրօն կազմակերպած է չորս

խումբ, որոնք կունենան փայլուն յա-
ջողութիւններ: Բիւրօն պէտք ունի
մեծ դամարներու: Կիսնդրենք ամե-
րիկահայ հայրենակիցներէն օգնել
մեզ, դրամ գրկելով պանքայի միջո-
ցով:

ՄԵՍՐՈՊ ԱՐԳԵՊ.

Աչքի առաջ ունենալով այս փաստերը՝
մենք իրաւունք ունէինք ակնկալելու որ
յանձնախումբը, որու գլխաւոր նպատակն
է օգնել երկրի մէջ կուտղ հայ խմբե-
րուն, եւ որ հայ կամաւորներու գործու-
նէութեան լուրն ստանալէն առաջ իսկ ո-
րոշեց հանդանակելիք դամարին 100ին
25ը անմիջապէս գրկել կովկաս, առանց
այլեւայլի ու յապաղման պիտի որոշէր
աւելի մեծ տակոս մը — Եթէ ոչ ամբողջը —
գրկել գործին միակ վայրը:

Յաւ է մեզ տեսնել սակայն, որ յանձնա-
խումբը աւելի քան երկու ամիսներ ան-
ցուց առանց գործ տեսնելու, եւ տակաւին
այս վայրկեանին ալ, երբ գործելու եւ
երկրի կուտղ կամաւորներու օգնու-
թեան հասնելու պահանջը աւելի քան հը-
րամայական է, սեւէ տրամադրութիւն
ցոյց չտար խօսքէն գործի անցնելով իր
նպատակը հետապնդելու:

Արդ նկատի ունենալով որ ,

1— Կովկասեան սահմանին վրա կամաւորներու գործունէութիւնը իրրեւ արտայայտութիւն ամբողջ հայ ազգի բազմանքին՝ պէտք ունի գրական եւ անմիջական օգնութեան ,

2— Միջկուսակցային Յանձնախումբը կազմուած է գլխաւորապէս երկրի կուռղներու օժանդակութիւն հասցնելու նրպատակով , ինչպէս ընդունուած է յանձնախմբին առաջին նիստին մէջ ,

3— Ազգային Բիւրօին կողմէ պաշտօնապէս գիմում եղած է յանձնախմբին փութացնել նիւթական օժանդակութիւն ,

4— Յանձնախմբի երկու ամսու ամուլ կեանքը սկսած է արդարացի տրտունջ առաջացնել գաղութի բոլոր խաւերուն մէջ , հետզհետէ պաղեցնելով գործի սկզբնական քայլերուն մէջ դոյութիւն ունեցող տաք տրամադրութիւնը ,

5— Յանձնախումբը ինք չառնելով գործնական սեւէ քայլ՝ արդելիք եղաւ նաև որ կազմակերպութիւնները իրենց անկախ գործունէութեամբ ջանան օգնութիւն հասցրնել գործին ,

6— Յանձնախմբի դոյութիւնը կարպարանայ միայն երկրի գործունէութեան

օժանդակելով եւ ամբացնելով հոն արդէն
գոյութիւն ունեցող սրտասոցիչ համե-
րաշխութիւնը ,

Կառաջարկենք ,

1— Անժիջապէս հանդանակութեան ըս-
կըսիլ որոշելով գումարի առնւազն կէսը
զրկել Կովկաս , յատկացնելու համար հայ
հողի վրա կուտղ հայ կամաւորներու ան-
խըտիբ :

2— Դրամը զրկել Ազգային Բիւրօին ,
անկէ դուրս ուրիշ անհատի կամ մարմնի
զրկելու առաջարկ նկատելով ո՛չ միայն
անվստահութեան արտայայտութիւն մը
հանդէպ համազգային վստահութիւն վա-
յելող Ազգային Բիւրօին , այլեւ հակա-
համերաշխական քայլ մը ,

3— Հանդանակելիք գումարին միւս
կէսը պահել , դորժածուելու համար երկրի
ուրիշ վայրերու մէջ յեղափոխական շար-
ժում առաջ բերելու : Իսկ եթէ մինչեւ 1915
մարտ ամսու վերջը կարելի չըլլայ առաջ
բերել այդպիսի շարժում մը , մնացեալ
կէսն ալ զրկել Կովկաս , հայ խմբերուն :

Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կեդրոնական
կոմիտէն , որ հակառակ դորժի վայրէն
հեռազրով եղած օգնութեան պահանջին ,
համերաշխութեան սիրոյն գաղբեցուց

արդէն սկսած իր տարեկան հանգանակա-
յին ժողովները, այսօր դարձեալ համե-
րաշխութեան անունով է որ կներկայա-
ցնէ վերոյիշեալները, իրրեւ վերջին եւ
նազադոյն առաջարկներ, որոնց բարի
եղէք պատասխանել ամենաուշը մինչեւ
առաջիկայ հինգշաբթի (յուլիար 14) :

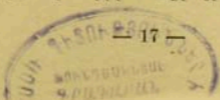
Երկունքի այս օրերուն որքան որ հրա-
մայական էր համախմբել մեր համեստ ու-
ժերը, պատուաւոր կերպով դուրս դալու
համար հասարակաց թշնամիին դէմ, նոյն
չափ եւ աւելի հրամայական է զգոյշ
ըլլալ եւ թոյլ չտալ որ համերաշխութե-
անը խախտի, ճնշիչ տպաւորութիւն գործե-
լով հասարակութեան վրա եւ վնասելով
գործին :

Յարգանքներով

Հ. Յ. Դ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՕՄԻՏԷ
(ԿՆԻՔ)

«Ազգ. Պաշտ. Ամերիկահայ Յանձնա-
խումբ»ը Կեդր. Կօմիտէի յիշեալ նամակին
պատասխանելէ առաջ հրատարակեց շր-
ջարերական մը եւ սկսաւ անջատ հանգա-
նակութիւններու, այսպէսով խղւած յայ-
տարարելով համերաշխութիւնը: Կեդր.
Կօմիտէն ալ իր կարգին սկսաւ հանգանա-
կութիւններու իրրեւ Ազգային Բիւրօի տե

2078
295
A 1881

դային մասնաճիւղ եւ երկու տմուան ընթացքին հանգանակեց աւելի քան հարիւր հազար տօլար, մինչդեռ «Յանձնախումբ»ը, որ կրողկանար քաղաքական երեք կուսակցութիւններու եւ Առաջնորդարանի ներկայացուցիչներէն, կրցաւ հազիւ հազ հանգանակել քառասուն հազար տօլարի չափ գումար մը:

II

Ամիսներու գործունէութենէ յետոյ, երբ հայ ժողովուրդը դանազան կաղմակերպուած մարմիններու միջոցով թէ Կովկասի եւ թէ արտասահմանի մէջ մեծ աջակցութիւն էր ցոյց աւած տառապող հայ ժողովրդին եւ անոր կուող որդիներուն, օր մը մամուլին մէջ յայտարարուեցաւ, որ Պօզոս Նուպար փաշան Եգիպտոսի մէջ հիմնած էր «Ազդային Շահերու Պաշտպանութեան Յանձնախումբ» անունը կրող մարմին մը՝ նպատակ ունենալով իր շուրջ համախմբել արտասահմանի բոլոր կաղմակերպութիւնները, դոյացընել «հիմնադրամ» մը եւ անցնիլ արտասահման գիւանազիտութեան դուռնե-

ըր բաղխելու «Հայկական Հարցի» բարե-
յաջող լուծման համար :

Պօղոս փաշայի կոչը աղմկեց արտասահ
մանի հայ դաղութին կեանքը, բայց մենք
լուծիւն պահեցինք Պօղոս փաշայի ա-
սած ձեռնարկներու հանդէպ՝ նկատի
ունենալով ազգային մեծ ճգնաժամը եւ
փաշայի անձնաւորութեան օգտակարու-
թիւնը աղաղայ դիւանադիտական յարա-
բերութիւններու ընթացքին : Իրերու այս
պիսի պայմաններուն մէջ՝ օր մը Ամե-
րիկայի Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կօմիտէս կատա-
նայ հետեւեալ նամակը. —

Մայիս 8, 1915, Նիւ Եօրք
Հ. Յ. Դ. Կուսակցութեան Ամեր.ի

Կեդրոնական Կօմիտէի,

Յարգելի հայրենակիցներ,

Մայիս 2-ին Նիւ Եօրքի մէջ գումար-
ւեցաւ ժողով մը նուպար փաշայի կոչին
վրա խորհրդակցելու համար : Ժողովին
ներկայ էին,

Պատ. Խ. Կ. Պէննէեան

Պատ. Հ. Յ. Խաղոյեան

Տօքթ. Ա. Ալազեան

Տօքթ. Մ. Ս. Գարրիէլեան

Տիարք՝ Վահան Քիւրքճեան

Մ. Յ. Անանիկեան

Գ. Կիրակոսեան

Ա. Սէլեան

Յ. Դերձակեան

Ն. Կիւմիւշկեարտան

Յետ երկար խորհրդակցութեան ժողովը որդեգրեց Նուսօար փաշայի կոչը ներկայ ճգնաժամին բազմադիմի սրահանջներուն պատասխանելու համար ազգային ընդհանուր եւ համերաշխ դործակցութիւն մը իրականացնելու նպատակաւ, ընդունեց նաեւ նորին վսեմութեան նախազանուութեան ներքեւ կազմուած նոր մարմնի անունը, որ է «Ազգային Շահերու Պաշտպանութեան Յանձնախումբ» :

Հ. Բ. Ը. Միութեան Ամերիկայի Եւրօջանակային Յանձնախումբը Միութեան վսեմափայլ նախազանուութեան հրահանգին համաձայն արդէն դադրեցուցած է Կովկասի աղէտեալներու համար բացուած հանգանակութիւնը, որոյէտղի օրինակ եւ դիւրութիւն ընծայէ ընդհանուր դործակցութեան առաջարկը իրականացնելու :

Վստահ ըլլալով որ այս նպատակը ազգային շահերու պաշտպանութեան հոգը ունեցող բոլոր հայ Մարմիններու եւ Կազմակերպութիւններու ընդունելի է և ցանկալի, Յանձնախումբիս Գործադիր Մար-

մինը պաշտօն յանձնած է Պօթօնարնակ
տիարց Գ. Կիրակոսեանի, Ա. Սէլեանի եւ
Յ. Դերձակեանի, ձեռն հետ բանակցելու
այս խնդրին վրա :

Քաջայոյս ենք որ յիշեալ ազգայիննե-
րու հետ ձեր խորհրդակցութիւնը կու-
տայ բաղձացւած արդիւնքը, եւ դուք
սրտագին յօժարութեամբ պիտի հաւա-
նիք համերաշխ գործակցութեան, որպէս-
զի բոլորս միասին կարենանք միացնել
մեր ճիգերը յամօքումն հայ տառապան-
քին եւ ի յաջող լուծումն Հայկական Գա-
տին :

Մաղթելով յաջողութիւն ձեր յառաջի-
կայ խորհրդակցութեանց ,

Մնամք սիրալիր ողջոյններով ,

Ի դիմաց ԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱՀԵՐՈՒ

ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՄԻՆ

Ատեմադպիր

Ատեմապետ

Մ . Յ . ԱՆԱՆԻԿԵԱՆ

Ա . ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Ինչպէս կերելի վերի նամակէն , Հ . Բ .
Ը . Միութեան Ամերիկայի Շրջանակային
Յանձնախումբը Պօղոս փաշայի կոչքը ըս-
տանալով անմիջապէս կդադրեցնէ Կով-
կաս ասպատանած աղէտեալներու համար
բացւած հանգանակութիւնը , կկազմէ Ա-
մերիկայի «Ազգային Շահերու Պաշտպա-

Նութեան Յանձնախումբ»ը և և մեզ կհրա-
տիրէ ամէն ինչ թողած համախմբել Պո-
ղոս փաշայի շուրջը և գործել ազգային
շահերու համար :

Մենք «Ազգային Շահերու Պաշտպանու-
թեան Յանձնախմբ»ին զրկեցինք հե-
տեւեալ պատասխանը .—

Պօքօն, Մայիս 20, 1915
Ազգային Շահերու Պաշտպանութեան
Յանձնախմբին,

Նիւ Եօրթ

Յարգելի հայրենակիցներ,

Ստացած ենք ձեր մայիս 8 թւակիր նա-
մակը :

Պէտք կզգանք շեշտել թէ Հ. Յ. Դաշ-
նակցութիւնը միշտ անկեղծօրէն փափա-
քած է ու աշխատած է Հայկական Հարցի
շուրջ հայութիւնն իր սմբողջութեան մէջ
հաւաքած տեսնել, ըլլայ այդ մարտա-
կան թէ դիւանագիտական ձեւով :

Պօղոս Նուսպար փաշայի 1912-1913 տա-
րիներու կաթողիկոսական պատգամաւո-
րութեան՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կող-
մէ ցոյց տրւած վերաբերումը նորագոյն
փաստերէն մէկն է մեր հաւատքին ու
գործունէութեան :

Մենք ձեր նամակով ցոյց տւած Պօ-

Թօնարնակ երևք անձնաւորութեանց հետ
անպաշտօն խօսակցութեան մէջ ալ եր-
կարօրէն պարզարանեցինք մեր տեսակէ-
տը, որ իբր պատասխան ձեր նամակին
ալ այստեղը կկրկնենք:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ամերիկայի
Մարմինը, միշտ պատրաստ է իր գործակ-
ցութիւնը բերել Հայկական Հարցին հետ
կապւած ուէ քայլի, երբ ան կրղխի ազ-
գային կամքէն ու հաւատքէն եւ այդ ծը-
րագիրը գտնէ իր ընդհանուր դժերուն
մէջ մեզ ծանօթ կըլլայ: Հետեւաբար բա-
րի եղէք մեզ իմացնել կարելի մանրա-
մասնութիւնները Պօղոս Նուպար փաշայի
վերջին ծրագրին, որպէսզի մենք ալ կա-
րենանք մեր դիրքն ու դերը ճշդել այդ
ուղղութեամբ առնուելիք քայլերու հան-
դէպ:

Յարգանօք

Հ. Յ. Դ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԿԵՂՐ. ԿՕՄԻՏԷ

Մեր նամակին մտքերուն վերլուծումը
պարզ է եւ մեկին: Մենք կհամերաշխինք
եւ կաջակցինք այն ամէն ազգային հասա-
րակական ձեռնարկներուն, եթէ անոնց
մանրամասնութիւնները ծանօթ ըլլան մե-
զի եւ անոնք բղխած ըլլան ազգային կամ-
քէն:

Ազգային Շահերու Պաշտպանութեան
Յանձնախումբը մեր նամակին որպէս պա-
տասխան կղրկէ մեզ հետեւեալ նամակը—
ԹԻԻ 149

Նիւ Եօրք, 1915, Յունիս 24
Հ. Յ. Դաւեանկցութեան Ամերիկայի
Կեդրոնական Կօմիտէ,
Պօսթօն, Մէս.

Սիրելի հայրենակիցներ,

Հաճոյքն ունեցած ենք իր ժամանակին
ստանալու ձեր մայիս 20 թւակիր գրու-
թիւնը, եւ կցաւինք որ մեր կամքէն ան-
կախ պատճառներով չկրցանք աւելի կա-
նուխ պատասխանել անոր :

Մեր Յանձնաժողովը կազմւած է ի պա-
տասխան Պօղոս վաչա Նուպարի կոչին,
եւ նպատակ ունի աջակցիլ անոր ջանքե-
րուն, այն վստահութեամբ թէ նորին
վսեմութիւնը եւ իր խորհրդակիցները
կարող են պարագային պահանջած լաւա-
դոյն եղանակներով վարելու ազգային
շահերու պաշտպանութեան գործը: Հե-
տեւարար մենք չենք կարծեր որ օգտա-
կար կամ պատշաճ է իրմէ բացատրու-
թիւններ պահանջել իր գործունէութեան
եղանակի նկատմամբ: Իսկ իրրեւ ամ-
բողջացուցիչ մասը այն բանակցութեանց

որ մեր Յանձնաժողովին անունով ձեր մօտ կատարւած էին ասկէ առաջ, այսօր ձեր ուշադրութիւնը կհրաւիրենք հետեւեալ ծրագրին վրա :

ա. — Ամերիկայի հայոց երկու եկեղեցական եւ հինգ քաղաքական կաղմակերպութիւններու իւրաքանչիւրին կողմէ ընտրին երկ-երկու լիազօր ներկայացուցիչներ, եւ անոնցմէ կաղմաւի մարմին մը «Ազգային Հիմնադրամի Ամերիկայի Յանձնախումբ» անունով : (Եկեղեցական մարմիններն են, Հայ Առաքելական եկեղեցին, եւ Հայ Աւետ. Միութիւնը : Քաղաքական կաղմակերպութիւններն են, Հ. Յ. Գաշնակցութիւնը, Հ. Ս. Ռ. Կուսակցութիւնը, Ս. Գ. Հնչակեան Կուսացութիւնը, Վեր. Հնչ. Կուսակցութիւնը եւ նորակաղմ Ազգային Շահերու Պաշտպանութեան Միութիւնը) :

բ. — Ազգային Հիմնադրամի Ամերիկեան Յանձնախմբին պաշտօնը պիտի ըլլայ նիւթապէս եւ բարոյապէս աջակցիլ Ազգային Պատիրակութեան, որ նշանակւած է Վեհ. Կաթողիկոսէն, եւ որ կգըանրելի Պօղոս Նուպար փառայի նախագահութեան ներքեւ : Յանձնախումբը հաշիւ չպիտի պահանջէ զրամներու մատակա-

բարութեան կերպին նկատմամբ. բայց պիտի գործէ այն հասկացողութեամբ թէ անոնք պիտի յատկացւին ազգային ամէն տեսակ շահերու պաշտպանութեան, ինչպէս որ պահանջեն դէպքերը եւ պարագաները. եւ ինչ դուժար որ աւելնայ պիտի յանձնւի Կաթողիկոսին :

դ. — Այդ Յանձնախմբին նախաձեռնութեամբ Ամերիկայի հայարնակ կեդրոններու մէջ հրատարակային ժողովներ պիտի կատարւին հանդանակութեան համար, եւ զուտ արդիւնքները դանձումներու թւականէն մինչեւ մէկ ամիս ամբողջովին եւ անպայման կերպով պիտի դրուելին Պօղոս Նուպար փաշային :

դ. — Յանձնախմբին հրատարակային ժողովները պիտի ծառայեն միմիայն իրեն յատուկ նպատակին եւ ուրիշ ոեւէ ծրագրի կամ դադարարի ծաւալման միջոց չպիտի գործածուին :

ե. — Յանձնախմբին մէջ ներկայացուցիչ ունեցող կազմակերպութիւններէն իւրաքանչիւրը պիտի շարունակէ իր անջատ գործունէութիւնը, իրեն սեփական նպատակին եւ ծրագրին համաձայն :

զ. — Յանձնախմբին գոյութիւնը պիտի տեւէ որչափ ատեն որ շարունակուի

Ազգային Պատւիրակութեան սաշտօնը :
Այդ ժամանակամիջոցին հրատարող կամ
սեէ սրատճառով պակասող լիազօրին տեղը
պիտի նշանակուի ուրիշ մը , իր պատկան-
եալ կազմակերպութեան կողմէ :

Ձեր նկատողութեան ներկայացնելով
այս ծրագիրը կխնդրենք որ հաճիք հա-
ղորդել ձեր դիտողութիւնները և թելա-
դրութիւնները : Մեզի կթւի թէ հայրե-
նիքի ներկայ պէտքերուն հանդէպ Ամե-
րիկայի մէջ համերաշխ գործակցութեան
յարմարազոյն կերպն է այդ , որ կրնայ
ձամբայ մը հարթել աւելի ընդարձակ և
աւելի սերտ աշխատութեանց ապագային
մէջ :

Մնամք յարգանքով ,

Ի դիմաց ԿԵԴՐ . ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ

Ատեմադպիր

Ատեմապետ

M. H. Ananikian

Ա . ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Իր վերի նամակով «Ազգային Շահերու
Պաշտպանութեան Յանձնախումբ»ը մեզ
խորհուրդ կուտայ «Նորին Վսեմութեան»
գործունէութեան ծրագրով չհետաքրքր-
ւիլ , անոր գրկուելիք «դրամներու մատա-
կարարութեան կերպին նկատմամբ» հա-
շիւ չդահանջել և ինքզինքը համարելով
«հինգերորդ» քաղաքական կուսակցու-

թիւն՝ կառաջարկէ երկ-երկու ներկայա-
ցուցիչներով կազմել «Ազգ. Հիմնադրա-
մի Ամերիկեան Յանձնախումբ» անունով
մարմին մը եւ սկսիլ դադութային հան-
դանակութեան եւ դրամները զրկել Պօ-
ղոս Նուպար փաշային :

Ստանալով վերի նամակը մենք գիմե-
ցինք Ազգ. Շահերու Պաշտ. Յանձնա-
խմբին հետեւեալ նամակով .—

ԹԻԻ 176

Պօսթ-օն, 15 Յուլիս, 1915

Ազգային Շահերու Պաշտպանութեան

Ամերիկայի կեդր. Յանձնախմբին,

Նիւ Եօրք

Յարգելի հայրենակիցներ,

Զեր յունիս 24 թւակիր գրութիւնը ըս-
տանալու հաճոյքն ունեցած ենք :

Մայիս 8 թւակիր նամակով կոչ կընէիք
մեզի բոլորելի իրրեւ ազգային համե-
րաշխութեան կեդրոն, Պօղոս փաշա Նու-
պարի կազմած «Ազգային Շահերու Պաշտ
պանութեան Յանձնախմբ»ին շուրջ :

Յիշեալ մարմնի գործունէութեան առ-
պարէզը եւ հետապնդած նպատակը մեզի
անձանօթ բլլալով՝ խնդրած էինք, որ
հաճէիք անոր ծրագիրը զէթ իր ընդհա-

նուր գծերուն մէջ հաղորդել մեզի: Ձեր վերջին գրութիւնով կպատասխանէք թէ դուք չէք կարծեր որ օգտակար կամ պատշաճ է իրմէ (Պօղոս փաշա Նուպարէն) բացատրութիւն պահանջել իր գործունէութեան եղանակին նկատմամբ, եւ նոր առաջարկ կրերէք, բոլորելի Պօղոս փաշա Նուպարի նախագահութեան տակ եղած պատուիրակութեան շուրջ:

Այս առթիւ ձեր կողմէ տրւած Ամերիկայի երկու եկեղեցական, չորս քաղաքական կուսակցութիւններու եւ Ազգային Շահերու Պաշտպանութեան Միութեան երկ-երկու ներկայացուցիչներէ բաղկացած Ազգային Հիմնադրամի Ամերիկեան Յանձնախումբ կազմելու առաջարկն եւ նոր գործունէութեան եղանակն ընդգծող ծրագիրը, որ մեր ուշադրութեան կյանձնէիք, ցոյց կուտան թէ Պօղոս փաշա Նուպարի նախագահութեան տակ եղող պատուիրակութեան միսիօնի մասին, թոյլ տէք ըսել մեզ, թէ տարակարծիք ենք ձեզ հետ:

Մնդրելով, որ հաճիք հաղորդել մեզի ձեր կարծիքը անոր միսիօնի մասին՝ կը ցանկանք հետեւեալը ձեր ուշադրութեան

յանձնել :

Մեր ստացած տեղեկութիւններուն համաձայն, Պօղոս փաշա Նուպարի նախագահութեան տակ եղող պատւիրակութեան միտիօնը միմիայն դիւանագիտական է : Մենք ամենայն սիրով օժանդակած ենք և պատրաստ ենք օժանդակելու պատւիրակութեան բարեյաջող ելքին :

Նկատի ունենալով, սակայն, որ կամաւորներու մատակարարութեան, փախըստականներու հոգատարութեան և երկրի ինքնապաշտպանութեան կազմակերպման պէս հսկայական պէտքեր կան մեր առջև, նկատի ունենալով նաև, որ պատւիրակութիւնը նշանակովի կազմւած է և բնականաբար հարկ եղած ծախքերու գումարը կհայթայթւի զայն նշանակող մարմնի կողմէն՝ հետեւաբար և բնականաբար մենք նպատակայարմար չենք գըտներ դիւանագիտական գիմումներու համեմատաբար փոքր ծախքերուն համար հրապարակային հանգանակութիւններու գիմել :

Ի վերջոյ՝ կրկնելով այն շեշտը, զոր դուք ևս գրած էիք ընդհանուր համերաշխութեան մը վրա կփափաքէինք ձեր ուշադրութիւնը հրաւիրել Հայկական

Կեղբոնական Ազգային Բիւրօի վրա, որ
ամբողջ մէկուկէս միլիօն ժողովրդի
կողմէ ընտրւած պատկառելի մարմին մըն
է, որ իր մէջ կխտացնէ կովկասահայու-
թեան բոլոր կարեւոր հոսանքները եւ կը
վայելէ կաթողիկոսին հաւանութիւնն ու
հովանաւորութիւնը եւ ամբողջ կովկա-
սահայութեան համակրութիւնն ու աջակ
ցութիւնը:

Մեզի ցանկալի էր դիտնալ, թէ ի՞նչ է
ձեր դիրքն այդ մարմնի հանդէպ: Չէ՞ք
կարծեր, որ Հայկական Կեղբոնական Ազ-
գային Բիւրօն, թէ իր ընտրութեան եղա-
նակով, թէ կաղմով եւ թէ մինչեւ հիմա
կատարած հոյակապ աշխատանքով աւե-
լի յարմարութիւններ ունի համազգային
համերաշխութեան մը առանցքը կազմե-
լու:

Մեր կարծիքով ձեր ներկայացուցած
ծրագրին մէջ վերոյիշեալներէն զատ՝
կային ուրիշ առարկելի կէտեր եւս, ո-
րոնց, սակայն, անդրադառնալ անհրա-
ժեշտ չենք նկատեր մեր բանակցութեանց
ներկայ փուլին մէջ:

Մնամք յարգանքներով

Հ. Յ. Դ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՕՄԻՏԷ

Բացատրութիւններ չենք տար: Մեր

սլատասխանին մէջ մենք առաջնորդւած ենք մեր կուսակցութեան 25 տարիներու դաւանած սկզբունքներովը, — Ազգային կամքը վեր դասել բոլոր թէ մեծ եւ թէ փոքր անհատներու կամքէն եւ չլծելի դործի մը առանց ծանօթանալու անոր կարելի մանրամասնութիւններուն: Ուրիշ կերպ ալ չենք կրնար վարելի: Կուսակցութիւն մը, որ իր ետեւը ունի ժողովրդական ուժը, միշտ պէտք է ենթարկել ժողովրդական կամքին եւ ոչ թէ անհատներու կամքին, որոնք 11-րդ ժամուն հրապարակ կուգան մեզ քաղաքական նոր ծրագիրներ առաջարկելու եւ դասեր տալու: Վիրաւորանքներ ընել չենք ուզած, բայց ըսած ենք ճշմարտութիւնը եւ չենք վախնար դնել դայն հայ հասարակութեան առջեւ:

Մեր նամակին «Ազգային Շահերու Պաշտպանութեան Միութիւն»ը կպատասխանէ հետեւեալ նամակով:—

Նիւ Եօրք, Օգոս. 8, 1915
 Հայ Յեղափոխական Դաւանակցութեան

Ամերիկայի Կեդրոնական Կօմիտէ,
 Պօսթօն

Սիրելի հայրենակիցներ,

Ինչպէս արդէն պարզած ենք մեր բա-

նակցութեանց սկիզբէն ի վեր, Ազգային
Շահերու Պաշտպանութեան Միութիւնը
հիմնւած է ի պատասխան ազգային պատ-
ւիրակութեան նախադահին, Նուպար
փաշայի, առ համայն ուղղած կրկնակի
կոչերուն:

Ազգային Շահերու Պաշտպանութեան
միակ նպատակն է նիւթապէս եւ բարո-
յապէս ուժ տալ ազգային պատւիրակու-
թեան, ուստի հանդանակւած գումարը
կուզէ դնել, առանց պայմանի եւ վերա-
պահութեան, տրամադրութեան ներքեւ
Նուպար փաշայի, որ պիտի գործածէ
դայն ինչպէս որ պէտքերը եւ պարադանե-
րը պահանջեն:

Եթէ այս նպատակին վրա կարելի ըլ-
լայ մեզ համաձայնիլ եւ միարանու-
թեամբ գործել, երջանիկ պիտի ըլլանք
ողջունելու ազգային բոլոր կազմակեր-
պութիւններու միարան եւ միասիրտ գոր-
ծակցութիւնը ներկայ ճգնաժամի ահաւոր
օրերուն մէջ:

Մնամք յարգանքներով
Վասն Ատենադպրի Ատենապետ
ՀԱՅԿԱԿ Յ. ԽԱԶՈՅԵԱՆ Ա. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Ոչ մէկ բացատրութիւն: Մենք պէտք է
ենթարկուէինք անոնց եւ փաշայի կամքին

տունց այլեւայլի: Ազգային Շահերու
Պաշտպանութեան Միութեան վերջնադի-
րըն է այս եւ կթւի թէ ասով ցանկութիւն
ունին թղթակցութիւններուն վերջ տալ:
Եւ մենք կուզղենք անոնց մեր հետեւեալ
վերջին նամակը:—

Պօսթօն, Օգոս. 16, 1915

Ազգային Շահերու Պաշտպանութեան

Միութեան կեդր. Յանձնախմբին,

Նիւ Եօրթ

Յարգելի հայրենակիցներ,

Ստացած ենք ձեր օգոստոս 8 թւակիր
նամակը, որ դժբաղդարար մեր վերջին
նամակով դրած հարցերուն ոչ միայն չէր
պատասխաներ, այլ զանոնք չէր իսկ շօ-
շափեր:

Մենք որքան կրցանք մակարեւել ձեր
մինչեւ հիմա մեզ հետ ունեցած թղթակ-
ցութիւններէն՝ ձեր նպատակն է Պօղոս
փաշայի նախադահութեան տակ դանւած
պատուիրակութեան նիւթապէս աջակցիլ՝
դիտաւորարար հրապարակային հանդա-
նակութիւններու միջոցով եւ այդ նպա-
տակին համար կինդրէիք մեր դործակ-
ցութիւնը:

Ձեզ հետ կատարելապէս համաձայն ըլ-
լալով հանդերձ պատուիրակութեան վրս-

տահաճ գիւանագիտական գործի կարեւորութեան մասին, որուն անցեալին մէջ սիշտ օժանդակած ենք եւ այժմ ալ կօժանդակենք, բայց նկատի ունենալով որ պատուիրակութիւնը միմիայն գիւանագիտական ձեռնարկներ ընելու համար կարգուած է, որ գիւանագիտական քայլերու համար խոշոր գումարներու պէտք չկայ եւ պէտք եղածն ալ ի հարկէ պատուիրակութիւնը նշանակող հաստատութիւնը կը հողայ, որ արտասահմանի հայութիւնը կամաւորական գունդերու զինման եւ պարենաւորման, փախստականներու հողատարութեան եւ երկրի ինքնապաշտպանութեան կազմակերպման պէս խոշոր եւ անյետաձգելի պարտաւորութիւններ ունի, մենք նպատակայարմար եւ օգտակար չենք նկատեր պատուիրակութեան համար եւ անոր անունով առանձին հանգանակութիւններ ընել:

Մնամք յարգանքով

Հ. Յ. Դ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՕՄԻՏԷ

Առանց մեր կողմէն սեւէ վերլուծումի ալ ուշադիր ընթերցողին համար դժւար պիտի չըլլար նշմարել այն անհեթեթութիւնները, զոր «Ազգ. Շահերու Պաշտ. Զանձնախումբ»ը մատնած է իր Կեդր.

կօմիտէի հետ ունեցած բանակցութիւններու ընթացքին, բայց աւելորդ չենք նրկատեր մէկ քանի կէտեր վեր բերել եւ քիչ մը աւելի սպարզել:

Նախ ազգային այս գերազանցապէս ճշգնատամային օրերուն մէջ մեծազոյն յիմարութիւն էր քաղաքական նոր կազմակերպութիւն հիմնելու փորձը: Ոչ միայն քաղաքակիրթ ազգերու, այլ կիսաքաղաքակիրթ ժողովուրդներու կեանքին մէջ անդամ պատմութիւնը այդպիսի դէպք մը արձանագրած չէ: Մանաւանդ որ մենք մեր դժբաղդ իրականութեան մէջ արդէն սկստք եղածէն աւելի քաղաքական կազմակերպութիւններ ունէինք: Այսօր անոնց թիւը աւելցնելու օրը չէր, այլ զանոնք համերաշխ դործակցութեան եւ լծակցութեան մղելու ժամը:

Յետոյ 5—10 հոգի մէկտեղ դալով եւ շողշողուն անուն մը հագնելով քաղաքական կազմակերպութիւն չկազմելը: Քաղաքական նոր կազմակերպութեան մը համար հարկաւոր է քաղաքական եւ տնտեսական նոր գետին մը, որ գրաւած չըլլայ արդէն դոյութիւն ունեցող քաղաքական կազմակերպութիւններու կողմէ: Ուրիշ խօսքով սեւէ քաղաքական կազմակերպու-

թիւն պէտք է ունենայ իր ինքնուրոյն ծը-
րագիրը, ուր ամփոփւած ըլլան այն հիմ-
նական սկզբունքները, որոնց ազդային
կեանքի մէջ ներմուծման եւ իրականաց-
ման համար կձգտի ինք, այդ կազմակեր-
պութիւնը: Ահա այդ ծրագիրն է որ
կեդր. Կօմիտէն կպահանջէր «Ազգային
Շահերու Պաշտ. Յանձնախմբի տեղա-
յին ներկայացուցիչներէն, բայց անոնք
մերժեցին տալ, գուցէ անոր համար որ
չունէին ուրիշ ծրագիր:

Աւելի դարձանային կայ:

«Ազգ. Շահերու Պաշտ. Յանձնախմբ-
ր»)ի տեղային մասնաճիւղը Հ. Յ. Գ.
կեդր. Կօմիտէի աջակցութիւնը կխնդրէ
իր անձանօթ նպատակներու հետապնդ-
ման համար եւ երբ վերջինը, շատ բնակա-
նօրէն, նախ քան իր դիրքը որոշելը կու-
ղէ գոնէ ընդհանուր ծանօթութիւններ ու-
նենալ հետապնդելիք նպատակի մասին,
պատասխան կստանայ.— «մենք չենք կար
ծեր որ օգտակար կամ պատշաճ է իրմէ
(Պօղոս փաշայէն) բացատրութիւններ պա-
հանջել իր դործունէութեան եղանակին
նկատմամբ... եւ յանձնախումբը հաշիւ
չպիտի պահանջէ դրամներու մատակա-
րարութեան կերպին նկատմամբ:»

Եւ մտածել որ այս ուղեղի և տրամա-
բանութեան տէր մարդիկ են որ կյաւակ-
նին ազգային գործերու սանձը իրենց ձեռ-
քերուն մէջ ամփոփել . . .

III

Երբ մենք բանակցութիւններ կվարէինք
«Ազգ. Շահերու Պաշտպանութեան Միութեան»
հետ ընդհանուր գործին շուրջ հա-
մախմբելու և համերաշխութեան եզր մը
գտնելու համար օտար աղբիւրներէ ալ
մեր ընկերներուն միջոցով համերաշխու-
թեան առաջարկներ կըլլային մեզի : Թէ
մեր ընկերները և թէ մենք այդ առա-
ջարկներուն պատասխանեցինք քաղաքա-
վարութեամբ և կամք յայտնեցինք հա-
մերաշխելու , եթէ միւս մարմինները ընդ
առաջ երթային ազգային կամքին :

Օտար աղբիւրէ մը համերաշխու-
թեան կոչ կըլլայ մեզ և միւս մարմին-
ներուն և որ մը Ամերիկայի հայոց Ա-
ռաջնորդարանէն կստանանք հետեւեալ
նամակը .—

Ուստր 17 յունիս 1915

Պատ. կեդր. կօմիտէին

Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի ի Պօսթօն

.....
..... Լ. Մ. փա-
փաք յայտնած ըլլալով Հ. Յ. Դաշնակ-
ցութեան և Ազդ. Պաշտպ. Յանձնախմբի
մէջ եղած թիւրիմացութեանց վերջ մը
տալ և համերաշխ դործունէութիւն մը
յառաջ բերել, ինչ որ մեր ևս ջերմ փա-
փաքը եղած է միշտ, և քանի որ նորին
ազնւութիւնը փափաք կ'յայտնէ անձամբ
իսկ ներկայ դտնւիլ այդպիսի համախմ-
բում մը, եթէ կանխաւ առ այդ հարկ
եղած հողը պատրաստուի, ուստի ներկա-
յիւս կ'յանձնարարենք որպէսզի հաճիք դը-
րաւոր կերպով մեզ յայտնել թէ այդ մա-
սին ի՞նչ են ձեր վերջնական պայմաննե-
րը և ի՞նչ հիմերու վրա կարելի կ'ընայ
ըլլալ փափաքելի համերաշխութիւնը յա-
ռաջ բերել:

..... Պարոն Լ. Մ. ի վրա տխուր
տպաւորութիւն մը չթողելու համար՝ կու
զենք կանխաւ դժւարութիւնները մասամբ
հարթել, ուստի և կսպասենք ձեր անմի-
ջական պատասխանին, որպէսզի ըստ
այնմ որոշենք երկու կողմը միասին հրա-

ւերելու օրը եւ խմացնենք Պարոն . . Մ . Ի
եւս :

Արդ կփափաքինք որ դոնէ մինչեւ մէկ
շարաթ հաճիք ձեր սլատասխանը մեզ
հասցնել :

Ճիշտ ասոր մէկ օրինակն ալ զբկած
ենք Ազգ . Պաշտպ . յանձնախմբին :

Մնամ աղօթարար

ԱՐՍԷՆ Վ . Ե . ՎԵՀՈՒՆԻ

Առաջնորդ հայոց Ամերիկայի

Առաջնորդի նամակին մենք ուղարկե-
ցինք հետեւեալ պատասխանը :

Թիւ 172

Յունիս 29 , 1915

Արժ . Արսէն Վ . Վեհունի

Ուստր

Ի պատասխան ձեր յունիս 17 թը-
ւակիր նամակին կփութանք պատասխա-
նել , որ պ . Լ . Մ . արդէն ուրիշ մի-
ջոցով ալ ինչպէս նաեւ ուրիշ մարմին
մը եւս այդ ուղղութեամբ դիմումներ կա-
տարած է մեզ մօտ եւ մենք բանակցու-
թեան մէջ ենք . կսպասենք մեր բանակ-
ցութիւններուն ելքին :

Հ . Յ . Դ . ԱՄԵՐԻ . ԿԵԴ . ԿՕՄԻՏԷ

Առաջնորդը կսլատասխանէ մեր նամա-
կին հետեւեալ նամակով :

Ուտար 10 յուլիս 1915

Մեծայարգ անդամք

Հ. Յ. Դ. կեդր. կօմիտէի

Պօսքօն

Որպէս Առաջնորդ հայոց Ամերիկայի՝
«Ազգ. Պաշտ. Յանձ.»-ի մէջ իմ ունեցած
նախադասութեան պաշտօնէն անկախա-
բար՝ երկու կողմի տրամադրութիւնները
մօտէն ուսումնասիրած ըլլալով՝ այն
համոզումը գոյացուցած ենք թէ՛ հայրե-
նիքի ներկայ ահուկի կացութեան առջեւ՝
երկու կողմին մէջ ալ տրամադրութիւն
կայ փոխադարձ զիջողութեամբ համե-
րաշխութիւն գոյացնելու եւ միացած ու-
ժով կատարելու մեր պարտականութիւ-
նը, ուստի որպէս շարունակութիւն մեր
յուլիս 17 թիւ 709 պաշտօնադրին, ներ-
կայիւս կհրաւիրենք պատւարժան կօմի-
տէդ իր կողմանէ երկու ներկայացուցիչ-
ներ զրկել այս հինգշաբթի օրոստ. 12,
երեկոյեան ժամը եօթն ու կէսին Առաջնոր-
դարան, ուր հրաւիրած եմք նաեւ «Ազգ.
Պաշտպ. Յանձնախումբն» ու մեծայարգ
պ. Լ. . . . Մ. : Նկատի ունենալով
հայրենիքի աղէտալի դրութիւնը՝ յար-
մար դատեցինք աւելորդ բանակցութիւն-
ներով ժամաւաճառ չըլլալու համար՝

այս հինգշաբթի մեր եւ երկու կողմի ներկայութեան համաձայնութեան դալ երկրորդական կէտերու մասին :

Մնամք աղօթարար
ԱՐՄԷՆ Վ. Ե. ՎԵՀՈՒՆԻ
Առաջնորդ հայոց Ամերիկայի

Առաջնորդարանի նամակին մեր քարտուղարը կպատասխանէ հետեւեալ նամակով :

Թիւ 210

Օգոստ. 10 1915

Գեր. Արսէն Վ. ՎԵՒՈՒՆԻ

Առաջ. հայոց Ամերիկայի

Ուսար

Ստացած եմ ձեր յուլիս 10 (իմա օգոստ. 10) թւակիր նամակը : Կցաւիմ ըսելու, որ կեդրոնական կօմիտէն շարաթ օրէն առաջ հնարաւորութիւն չունի ժողով գումարելու : Շարաթ օրը ձեր գրութիւնը առաջին պատեհութեամբ ժողովին կներկայացնեմ :

Յարգանօք

Հ. Յ. Դ. ԱՄԵՐ. ԿԵԴ. ԿՕՄԻՏԷԻ

Քարտուղար Յ. Յ. Դարբինեան

Առաջնորդը մեր քարտուղարին կպատասխանէ հետեւեալ նամակով :

Մեծ. Յ. Յ. Դարբինեան

Քարտուղար Հ. Յ. Դ. Ամեր. Կ. Կօմիտէի
ի Պօսթօֆի

Ստանալով ձեր նամակը հեռագրով և
հեռաձայնով տեղեկացուցինք
լ. . . . Մ. . . . ին և «Ազգ. Պաշտ. Յանձ-
նախմբին» թէ ժողովը յետաձգած ենք:

Աւելի յարմար պիտի ըլլար ժողովը
գումարել Պօսթօֆի հովիւ գեր. Տ. Մու-
շեղ արքեպիս. -ի տունը, որով թէ ա-
ւելորդ ծախքեր խնայած կլինին և թէ
գիւրութիւն կըլլայ ժողովին ներկայ գըտ-
նըւելիք անձանց համար, որոնց մեծա-
դոյն մասը Պօսթօֆ և շրջակաները կը
գտնուին. իսկ ժողովը գումարել օգոստոս
20 ուրբաթ երեկոյ:

Հաճեցէք այս մասին պատ. Կեդր. Կօ-
միտէի պատասխանը կիրակի օրը մեզ
հասցնել ի Փրօվիտէնս, ուր պիտի գըտ-
նըւինք, որպէսզի ժամանակ ունենանք
միւսներուն ալ հաղորդել: Մեր Փրօվի-
տէնսի հասցէն է հայոց եկեղեցին (corn.
Jefferson and Common sts.) իսկ երկու-
շարթի կվերադառնանք Ուսար:

Անհամբեր սպասելով կոմիտէի պատասխանին

Մնամք աղօթարար

ԱՐՍԷՆ Վ. Ե. ՎԵՀՈՒՆԻ

Առաջնորդ հայոց Ամերիկայի

Կեդր. կոմիտէն ծանօթանալով առաջնորդի նամակի բովանդակութեան՝ անմիջապէս առաջնորդին կուղղէ հետեւեալ նամակը :

Թիւ 212

Օգոստ. 16, 1915

Գեր. Արսէն Վ. Ե. ՎԵՀՈՒՆԻ

Առաջն. հայոց Ամերիկայի

Ուսար

Ստացած ենք ձեր օգոստ. 10 թւակիր նամակը, որուն մէջ հաղորդած էիք թէ՛ «Ազգ. Պաշտպ. Յանձնախմբ»ի մէջ ունեցած ձեր պաշտօնէն անկախարար երկու կողմի տրամադրութիւնները մօտէն ուսումնասիրած ըլլալով՝ համոզում գոյացուցած էք թէ՛ երկու կողմին մէջ ալ տրամադրութիւն կայ փոխադարձ զիջողութիւններով համերաշխութիւն գոյացընել, եւ կհրաւիրէիք մեր կողմէ երկու ներկայացուցիչ ներկայ ըլլալու հինդշարթի, օգոստ. 12, ժամը եօթ ու կէսին նշանակւած հաւաքոյթին :

Մեր քարտուղարը արդէն պատասխա-

նած է ձեզ թէ հնարաւորութիւն չունինք
այդ օրը ներկայացուցիչ ղրկել, քանի որ
չարաթ օրը ժողով պիտի ունենայինք :

Այս առթիւ անգամ մը եւս շեշտելով
իրական համերաշխութեան միշտ բաղձա-
ցող ըլլալնիս, մենք մօտաւոր անցեալի
դառն փորձերէ վերջ, օգտակար չենք դրտ
ներ ներկայացուցիչներով բանակցութիւն
ներ վարել՝ նախ քան համերաշխութեան
էական պայմաններուն դրաւոր առաջար-
կութիւնը : Հետեւաբար կսպասենք ձեզմէ
կամ ուղղակի ձեր նախագահութեան տակ
գտնուած յանձնախմբէն լսել այն պայ-
մանները, որ անհրաժեշտ կնկատուին բաղ-
ձացւած համերաշխութեան համար :

Մնամք յարգանքով

Հ. Յ. Դ. ԿԵԴԲ. ԿՕՄԻՏԷ

Միջակուսակցական յանձնախմբի լուծ-
ման պարագաները, եւ անոնցմէ յառաջ ե-
կած բանակոիւնները մեզ կստիպէին սե-
ղանի շուրջ հաւաքելէ առաջ լսել համե-
րաշխութեան պայմանները, եւ այդ պատ-
ճառով մենք միշտ պահանջած ենք դրա-
ւոր պայմաններով դործի սկսիլ : Առաջ-
նորդարանը սակայն նորէն կդիմէ մեզ
հետեւեալ նամակով :

Մեծայարգ անդամք

Հ . Յ . Դ . Կեդր . Կօմիտէի

Պօստօսի

Սրտի անհուն դառնութեամբ ստացանք պատ . կօմիտէիդ օգոստ . 16 թւակիրը , որով պահանջ կզնէք համերաշխելէ առաջ լսել «Ազգ . Պաշտ . Յանձնախմբի» պայմանները , ինչ որ ներկայ պարագային մեզ համար մերժումի համապատասխան է :

Մեր համոզումը այն էր թէ հայրենիքի բնաջնջումի այս տխուր վայրկեանին բոլոր հայերը անպայման մօտենալու են իրարու ամէն փոխադարձ զիջողութիւն յանձն առնելով եւ Կ . կօմիտէիդ ներկայացուցիչ պ . Ս . Գալուստեանի* հետ մեր տեսակցութենէն ա այն համոզումը դոյացուցած էրիք թէ՛ ձեր ըմբռնածն ալ այն

* ՄԱՆՕԹ . — Թիւրիմացութիւններու տեղի չտալու համար ըսենք որ ընկեր Ս . Գալուստեան բոլորովին այլ խնդրով դացած էր առաջնորդարան եւ համերաշխութեան վերաբերմամբ ոեւէ միախօն չունէր :

էր՝ ինչպէս որ էր նաեւ «Ազդ. Պաշտպ.
յանձնախմբի» տրամադրութիւնը:

Առանց յուսահատելու անդամ մը եւս
կթախանձենք որ հայրենիքի աղեխարշ
վիճակը աչքերնուդ առջեւ պատկերացնէք
եւ աւելորդ ձեւակերպութեանց ժամավա-
ճառութենէն ազատէք զմեզ եւ զիւրացը-
նէք մեր ընդհանուր հաճերաշխութեան
համար առնւած քայլերը:

Սպասելով ձեր բարեհաճ սպասուեանին

Մնամք ազօթարար

ԱՐՄԷՆ Վ. Ե. ՎԵՀՈՒՆԻ

Առաջնորդ հայոց Ամերիկայի

Մեր պատասխանը վերելի նամակին
հետեւեալն է.

Թիւ 222

Սեպտ 7, 15

Գեր. Արսէն Վ. Ե. ՎԵՀՈՒՆԻ

Առաջ. հայոց Ամերիկայի

Ուստր

Ստացած ենք ձեր օգոստ. 26 թւակիր
նամակը: Կցաւինք ըսելու, որ սխալ հաս-
կըցւած ենք:

Մեր օգոստ. 16 թւակիր նամակով՝
սրտրացօրէն ընդ առաջ կերթայինք իրա-
կան համերաշխութեան. որովհետեւ մօ-
տաւոր անցեալի ներկայացուցիչներով

բանակցութիւններ վարելու ժամավաճառութիւններու դառն փորձերն ու հայրենիքի բնաջնջումի այս տխուր վայրկեանին հրամայական պահանջները մեզ կպարտաւորեցնեն, որ ներկայացուցիչներով բանակցութիւններ վարելէ առաջ՝ մեր աչքին առաջ ունենանք համերաշխութեան էական պայմաններու գրաւոր առաջարկութիւնը: Հետեւաբար, կկրկնենք, կսպասենք ձեզմէ կամ ուղղակի ձեր նախադասութեան տակ գտնուած յանձնարարէն լսել այն պայմանները, ոչ անհրաժեշտ կնկատուին բաղձացւած համերաշխութեան համար:

Յարգանօք

Հ. Յ. Դ. ԱՄԵՐ. ԿԵԴ. ԿՕՄԻՏԷ

Պարզ է մեր միտքը: Մենք կուզէինք լրսել պայմաններու մասին, որպէսզի խուսափէինք նախկին բանավէճերէն: Սակայն առաջնորդը մեզ նորէն առանց գրաւոր պայմաններու համերաշխութեան կոչ կընէ հետեւեալ նամակով:

Ուստի սեպ. 8, 1915

Յարգելի վարչութիւն

Հ. Յ. Դ. ԱՄԵՐ. ԿԵԴ. ԿՕՄԻՏԷ

Պօսթօֆի

Ստացանք ձեր 7 սեպտ. թւակիր եւ հա-

մար 222 պաշտօնագիրը :

Մենք, ինչպէս նաև Ամերիկայի Ազգ. Պաշտպանութեան Յանձնախումբը, մէկ տեսակէտ միայն ունինք մեր աչքին առջև, այն է Հայաստանի եւ Հայութեան ադիտաւոր եւ յուսահատական վիճակը, որուն առջև պէտք է խոնարհի ամէն ճշմարիտ հայ, եւ ամէն նկատում մէկդի դրած, միաբանի կարելի միջոցներով դարմանել աղէտքը, որ կծանրանայ ազգին վրա : Այս ահաւոր վայրկեաններուն մէջ, մենք եւ յանձնախումբը ունենք պայման չունինք համերաշխութեան, մեր միակ նպատակն ու անյետաձգելի փափաքն է համերաշխութիւն մը եւ համադործակցութիւն մը դոյացած տեսնել բոլոր կազմակերպութիւններէն, զայն ի սպաս դընելու հայ տառապանքին : Եւ որպէսզի կարելի ըլլայ առանց կանխակալ դիտումներու եւ դատումներու այդ համերաշխութիւնը իրականացած տեսնել երկուստեք զիջողութիւններով, մենք յաբմար կը դատենք ներկայացուցչական ժողովի մը միջոցով միասին խորհիլ, եւ միասին դրծել պայմանները : Այսպէսով միայն կը խորհինք թէ տեւական եւ դործնական համերաշխութիւններ կրնան ստեղծուիլ, եւ

արդէն այսպէսով էր որ Ազգ. Պաշտպանութեան Յանձնախումբը յաջողեցաւ հասկացողութեան մը դալ եւ համերաշխիլ Ազգ. Շահերու Պաշտպանութեան յանձնախմբին եւ Հայ Բողոքական եկեղեցիին հետ :

Հետեւաբար, եթէ ստուգիւ ձեր կազմակերպութիւնը կիսափաքի «սրտբացօրէն ընդ առաջ երթալ իրական համերաշխութեան մը», անգամ մըն ալ կհրաւիրենք ձեզ հաստատել զայն գործնականապէս, այս մասին ձեր հաւանութիւնն յայտնելով : Իսկ այս իրողութիւնը սրտբացօրէն ձեզի հաղորդելէ վերջ, եթէ տակաւին պիտի սնդէք ձեր գրաւոր պայմաններու առաջարկին վրա, այն ատեն հաճեցէք ձեր կողմէն դժւած բաճառք առաջարկներ գրաւորապէս ներկայացնել մեզ, քանի որ, ինչպէս ըսինք, մենք եւ Ա. Պ. յանձնախումբը պայմաններ չունինք, եւ գրաւոր պայմաններով բանակցութիւն մը կնկատենք վտանգաւոր ժամավաճառութիւն մը եւ անհամապատասխան վայրկեանի ահաւորութեան բմբռնումին :

Կցաւինք որ թեմական գործերու բերումով հարկադրւած ենք մի առժամա-

նակ բացակայիլ Ուսարէն, ուստի ձեր պատասխանը կրնաք ուղարկել մեզ մեր Տիթ-
թօթիթի հասցէով, որ է 135 P. O. Box
Detroit, Mich.

Սպասելով ձեր պատասխանին,

Մնամք աղօթարար

ԱՐՄԷՆ Վ. Ե. ՎԵՀՈՒՆԻ

Առաջնորդ հայոց Ամերիկայի

Յուսահատած՝ որ մեզ չեն դրկեր դը-
րաւոր պայմաններ թէ առաջնորդը եւ թէ
անոր նախագահութիւնը ճանչցող մար-
մինը, եւ բացի ատկէ ազգային ներկայ
ճղնաժամը համարելով ծանրակշիռ եւ ան-
յարմար ձգձգումներու, կեդր. կօմիտէն
ազդւած օրւայ դէպքերէն, ամէն կարելի
գիջումներ յանձն առնելով՝ ուղարկեց Ա-
մերիկայի հայոց առաջնորդին իր գրա-
ւոր պայմանները ամփոփւած հետեւեալ
նամակին մէջ:

Թիւ 230

Սեպտ. 21, 1915

Գեր. Արսէն Վ. Ե. Վեհունի

Առաջն. հայոց Ամերիկայի

Ուսար

Ձեր սեպտ. 8 թւակիր գրութիւնը ստա-
ցած ենք: Հաճոյքով կնկատենք որ «Ազգ.
Պաշտ. Յանձնախումբ»ը, «Ազգ. Շահերու

Պաշտպանութեան Միութիւնը և հայ Բողոքական եկեղեցին, համերաշխութեան անհրաժեշտութիւնը նկատի ունենալով՝ որոշ կէտերու շուրջ հասկացողութեան եկած ևւ դործելու ձեւեր ընտրած են: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը միշտ ցանկացող ըլլալով հայրենիքի անհրաժեշտ պէտքերուն ընդ առաջ երթալ, ընդհանուր ազգային համերաշխ ոգւով, կեցած է այն բոլոր մարմիններու կողքին, որոնք վայելած են մեր ազգի մեծամասնութեան համակրանքը, և որոնց դործունէութիւնը համապատասխան եղած է մեր ազգային պէտքերուն:

Մեր կարծիքով Ամերիկայի մէջ տեղի ունեցած թիւրիմացութիւնները Հ. Յ. Դաշնակցութեան ևւ այլ մարմիններու միջև արդիւնքն են մեր ազգային ցաւերու դարմանումի ձեւերուն նկատմամբ եղած կարծիքներու տարբերութեան, ևւ ազգային մեծամասնութեան ցանկութեան տարբեր թարգմանումին:

Անցեալ տասը կամ աւելի ամիսներու ընթացքին տեղի ունեցած դէպքերը, որոնք կցոլացնեն ժողովուրդի տրամադրութիւնը, թէ հոս Ամերիկայի մէջ, թէ ուրիշ դաղութներու ևւ թէ կովկասի մէջ,

համարձակութիւն կուտան մեզ յայտարարելու թէ՛ մեր հողածութեան առաջին առարկան պէտք է ըլլայ կամաւորական խմբերու սոււարացումը, զանոնք պարէնաւորելու եւ զինաւորելու գործը: Երկրորդը կներկայանայ փախստականներու օգնութեան գործը եւ ապա դիւանագիտական աշխատանքները:

Հետեւաբար համերաշխութեան հող կը ներկայացնէ վերը յիշած անհրաժեշտ պէտքերուն միասնաբար ընդ առաջ երթալու գործը: Այս կէտերը ճշտելէ վերջ հարկ է ճշտել մեր ըրած օժանդակութեան բաշխումի ձեւը:

Առանց ժխտելու մեր մինչեւ հիմա ընտրած ձեւի նպատակայարմարութիւնը՝ բայց իրրեւ միջին եզր մը մեր եւ միւս մարմիններու միջեւ եղած ըմբռնումներուն, հետեւեալ առաջարկը ձեր լուրջ ուշադրութեան կյանձնենք:

1) Մեր միասին հանդանակած գումարին մեծագոյն մասը (աւելի քան հարիւրին յիսունը — 50%) յատկացնել կամաւորական շարժումին. իսկ մնացեալ մասը փախստականներու օգնութեան գործին և այլ պէտքերու:

2) Ընդունելով վեհ. կաթողիկոսը քա-

դաքական ներկայ պայմաններու մէջ
 ազգային բոլոր գործունէութեանց կեդ-
 րոն, զնել մեր օժանդակութիւնները
 ամբողջութեամբ անոր տրամադրութեան
 տակ, պայմանաւ որ իւրաքանչիւր պէտ-
 քի համար զրկեաժ օժանդակութիւնը մա-
 տակարարելի այդ գործին համար կազմը-
 ւած մարմնի ձեռքով. օրինակ, կամա-
 ւորներու համար զրկեաժ օժանդակու-
 թիւնը մատակարարելի հայ հողի վրա
 գործող հայ կամաւորներու գործը ղե-
 կավարող Ազգային կեդրոնական մարմնի
 ձեռամբ. իսկ փախստականներու համար
 զրկեաժ օժանդակութիւնը՝ նոյն պէտ-
 քերուն հող տանող մարմնի ձեռամբ:

Յուսալով թէ վերոգրեալ կէտերը ձեր
 բոլորի կողմէն ընդունելի ըլլալով՝ պա-
 տեհութիւն կունենանք ողջունելու բաղ-
 ձացեաժ համերաշխութեան հաստատու-
 մբ,

Կմնանք յարգանօք

Հ. Յ. Դ. ԱՄԵՐ. ԿԵԴ. ԿՕՄԻՏԷ

Արսէն վ. Վեհունի հետեւեալ նամակը
 կղրկէ իրր պատասխան մեր պայմանները
 ներկայացնող սեպտեմբեր 21ի վերջին նա-
 մակին:

Յարգելի վարչութիւն

Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէի
Պօսքօն

էբրընէն վերադառնալով ստացանք պատ. Կոմիտէիդ սեպտեմբեր 21 թւակիրը և անմիջապէս պատճէնը ուղարկեցինք դեր. Տ. Մուշեղ արք.՝ ի, մեր կողմանէ ներկայացնելու համար «Ազգ. Պաշտ. Միութեան»:

Սրտի անհուն բերկրութեամբ ձեր նամակէն կզգանք՝ համերաշխութեան մասին ձեր ունեցած տրամադրութիւնը, միայն թէ այնքան ալ նպատակայարմար չենք գտներ «Հայրենիք»ի վերջին թւին մէջ համերաշխութեան բանակցութեանց հրատարակումը, որը կրնայ հետաւոր ընթերցողներու մտքին մէջ երկմըտանք առաջ բերել, ուստի պիտի խընդրէինք, որ հաճէիք եթէ կարելի է յետաձգել և նոր ըսի-ըսուներու դուռ չի բանալ:

Կյուսանք, որ փոխադարձ զիջողութիւններով կարելի պիտի ըլլայ վերջնական հասկացողութեան մը գալ, քանի որ սկզբունքի տեսակէտով ձեր և «Ազգ.

Պաշտ. Միութեան» ըմբռնումին մէջ շատ
սարբերութիւն չկայ :

Երբ ստանանք «Ազգ. Պաշտ. Միու-
թեան» պատասխանը ձեզ կհաղորդենք :

Մնամք աղօթարար

ԱՐՍԷՆ Վ. Ե. ՎԵՀՈՒՆԻ

Առաջնորդ Հայոց Ամերիկայի

Մենք ստանալով Վեհուենի վրդ.ի նա-
մակը չորս շաբաթներ սպասեցինք որոշ
պատասխան մը առնելու համար կամ ա-
ռաջնորդ Վեհուենի վրդ.էն, որ նախա-
պահն է «Ազգ. Պաշտ. Միութեան» մարմ-
նին եւ կամ «Ազգ. Պաշտ. Միութիւն»էն :
Բայց արովհետեւ տակաւին ո՛չ մէկ տող,
ո՛չ մէկ լուր չստացանք ամբողջ չորս
շաբաթեան ընթացքին, հետեւեալ նամակը
գրկեցինք առաջնորդին :—

Թիւ 231

Պօսթ-օն, հոկտ. 18, 1915

Գեր. Արսէն Վ. Ե. Վեհուենի,

Առաջնորդ հայոց Ամերիկայի

Ուսար

Ժամանակին ստացած ենք ձեր սեպտ.
27 թւակիր նամակը, որով կիմացնէիք
թէ ստացած էիք մեր սեպտ. 21 թւակիրն
և անմիջապէս պատճէնն ուղարկած գեր.

Տ. Մուշեղ արք.ին, ձեր կողմէ ներկայացնելու համար «Ազգ. Պաշտ. Միութեան», խոստանալով որ երբ «Ազգ. Պաշտ. Միութեան» պատասխանը ստանաք մեզի կհաղորդէք :

Կփափաքինք ձեր ուշադրութեան յանձնել այն պարագան, որ հակառակ չորս ներկար շաբաթներու մեր սպասումներուն, դեռ ձեզմէ եւ կամ ձեր նախադասութեան տակ դռնուղ վերոյիշեալ մարմընէն մեր նամակին պատասխանը չստացանք :

Հեռեւարար, նկատի ունենալով, որ ներկայ դործի հրամայական օրերուն աւելորդ սպասումներն համապատասխան չեն ոչ ծով կարիքներու հասնելու եւ ոչ ալ բաղձացած համերաշխութեան տեսակէտէն, կսպասենք, որ ներկայ շաբթըւան ընթացքին հաճիք մեզ իմացնել ձեր որոչ պատասխանը :

Սպասելով ձեր շուտափոյթ պատասխանին,

Յարգանքներով

Հ. Յ. Դ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՕՄԻՏԷ

Ահա թէ ի՛նչ կպատասխանէ մեզ Արսէն վրդ. Վեհունի.—

Համար 1093 Ուսար, 20 Հոկտ. 1915

Պատուարժան վարչուքիւն

Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէի

ի Պօստոսն

Թեմական այցելութիւններէն երէկ գիշեր վերադառնալով ստացանք ձեր ամսոյս 18 թւակիր ըսբէշըլ նամակը:

Ազգային Պաշտպանութեան Ամերիկահայ Միութիւնը իր հոկտեմբեր 4ի նիստին մէջ նկատի առած է ձեր առաջարկը եւ այդ մասին թէեւ իր ըմբռնումը յայտնած էր մեզ հոկտեմբեր 11 գրութեամբ, բայց խնդիրը աւելի պարզ եւ որոշ եզրակացութեան մը յանգեցնելու համար յարմար տեսանք, ինչինչ լուսարանութիւններ տալ մեր կողմանէ Ա. Պ. Ա. Միութեան եւ ըստ այնմ անոնց վերջնական պատասխանը ձեզ հաղորդել:

Արդ, ըստ որում Միութիւնը այս շարաթ ժողով պիտի ունենայ կապահովենք զձեզ թէ՛ յառաջիկայ շարթու մէջ անոնց պատասխանը ձեզ կհաղորդեմք:

Մնամք աղօթարար

ԱՐՄԷՆ ՎՐԴ. ՎԵՀՈՒՆԻ

Առաջնորդ Հայոց Ամերիկայի

Դիտելի է ներկայ նամակէն, որ «Ազգ. Պաշտ. Միութիւնը» իր առաջին իսկ ժո-

ղովին մէջ (Հոկտեմբեր 4) մեր պայմանները պաշտօնապէս նկատի ունեցած է եւ այդ մասին ալ իր կարծիքը յայտնած առաջնորդին :

Մեզ ծանօթ է «Ազգ. Պաշտ. Միութեան» այդ կարծիքը, որու համար առաջնորդը ոչինչ չըսեր, բայց յարմար կը նկատէ լուսարանութիւններ տալ այդ «Միութեան» : Բայց մեզի համար ծանօթ է այն, որ համերաշխական ներկայ հրամայական բանակցութիւնները կղանդաղին, որովհետեւ «Միութիւնը» իր որոշ պատասխանը Հոկտեմբեր 4ի ժողովին չի տար ու կյետաձգէ մինչեւ Հոկտեմբեր 23, զրելով հետեւեալ նամակը առաջնորդին, որու պատճէնը առաջնորդը կներփակէ մեզի զրկւած նամակով մը :

Ահա «Ազգ. Պաշտ. Միութեան» նամակին պատճէնը. —

Պօսթ-օն, Հոկտեմբեր 23, 1915

Գերապատիւ

Տ. Արսէն ծ. վ. վեհուցի

Առաջնորդ Հայոց Ամերիկայի

Ուստր

Ս. հայր,

Հոկտեմբեր 20 թւակիր ձեր գրութիւնը ստացած ենք, ուրախ ենք որ Հ. Յ.

Գաշնակցութիւնն ալ սկզբունքով կընդու-
նի կամաւորներու, կարօտեալներու եւ
գիւանադիտական ձեռնարկներու համար
մեր ընելիք գործառնութիւններուն կա-
րեւորութիւնը: Մեր կարծիքով բաղձաց-
ւած համերաշխութիւնը գրաւոր բանակ-
ցութիւններով կարելի չէ ի գլուխ հանել՝
նկատի ունենալով ներկայ պարագանե-
րուն ստիպողականութիւնը, ուստի լա-
ւադոյն կերպն է որ Հ. Յ. Գաշնակցու-
թիւնը զրկէ իր երկու լիազօր ներկայա-
ցուցիչները, որոնց հետ կարելի պիտի ըլ-
լայ համերաշխութեան մասին վերջնա-
կան բանակցութիւնները կատարել եւ եզ-
րակացութեան մը յանդիլ վերջնապէս:

Որդիական յարգանքներով,

(Ստորագրուած գիւանի կողմէ)

Ճիշդ իսկականին համեմատ լինելը կը
հաստատեմք,

ԱՐՄԷՆ ՎՐԴ. ՎԵՀՈՒՆԻ

Առաջնորդ Հայոց Ամեիրկայի

Ահա եւ այս պատճէնը պարունակող ու-
ռաջնորդին նամակը.—

Պատ. վարչութիւն

Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի կեդր. կօմիտէի

ի Պօսթօն

Ազգ. Պաշտ. Միութիւնը իր ամսոյս 23ի նիստին մէջ տւած որոշման համաձայն իր պատասխանը մեզ հաղորդած լինելով՝ անոր պատճէնը կուղարկենք ձեզ եւ մեր կողմանէ եւս կթելադրենք առանց երկար բարակ թղթակցութիւններով ժամավաճառ ըլլալու հաճիք ձեր լիազօր ներկայացուցիչները ուղարկել:

Սպասելով ձեր համերաշխութեան մասին առնելիք գործնական քայլին,

Մնամք աղօթարար

ԱՐՄԷՆ ՎՐԴ. ՎԵՀՈՒՆՐ

Առաջնորդ Հայոց Ամերիկայի

Հակառակ անոր որ մենք սկիզբէն ի վեր պահանջած էինք որ մեզի տրւին համերաշխութեան համար իրենց ունեցած պայմանները, հակառակ անոր որ յուսահատած մեր պնդումներուն վրա եւս առաջնորդի պահանջին վրա մենք մեր պայմանները ներկայացուցինք ու այնքան երկար սպասեցինք որոշ պատասխան/մենք միշտ մտահոգ համերաշխ գործակ

ցութեան մը եզր գտնելու, առանց երկար սպասելու, իբր նոր զիջում ստիպւած և զանք իրենց դրած վերջին պայմանն ալ ընդունիլ և մեր ներկայացուցիչները ընտրել և մեր որոշումը իմացնել առաջնորդին հետեւեալ նամակով։—

Թիւ 251 Պօսթ-օն, հոկտ. 28, 1915

Գեր. Արսէն վրդ. վեհունի

Առաջնորդ Հայոց Ամերիկայի

Ուստր

Ստացած ենք ձեր հոկտեմբեր 24 թւակիր նամակը և ներփակ պատճէնը «Ազգ. Պաշտ. Միութեան» նամակին, որով «Միութիւն»ը կխնդրէր երկու լիազօրներ դրկել, առանց որոշապէս ըսելու թէ ինչ է իր դիրքը մեր այնքան բացորոշ կերպով դրած պայմաններուն վերաբերմամբ։

Մենք մնալով հանդերձ մեր այն համոզման մէջ թէ նախքան ներկայացուցիչներով բանակցիլը՝ լաւագոյն կերպն էր էական պայմաններու շուրջ հասկացողութեան մը գալ դրաւոր կերպով, բայց նրկատելով որ «Ազգ. Պաշտ. Միութիւն»ը կտատամսի գրական կամ բացասական պատասխան մը տալու և կուզէ լիազօրներու միջոցով վերջնական հասկացողութեան մը գալ, մենք անգամ մը ևս կը

գիջինք մեր տեսակէտէն, միմիայն համերաշխութեան սիրոյն համար և պատարաստ ենք մեր երկու ներկայացուցիչները զրկելու, պայմանով որ անմիջապէս գաղբեցւին առաջիկայ կիրակի օրւան հանգանակութիւնները. որովհետև դերանակցութիւնները վերջնական եզրակացութեան մը չյանգած՝ բանակցող սեկտորմին համար մասնակի հանգանակութիւններու ձեռնարկելը մենք կնկատենք հակահամերաշխական արարք մը :

Ի հարկէ «Միութեան» առաջիկայ նիստին դումարման տեղն ու ժամանակը տենին կիմացնէք մեզ :

Յարգանքներով

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՕՄԻՏԷ

Մեր յիշեալ նամակին առաջնորդը կը պատասխանէ :

Ուսար հոկտ. 29, 1915

Պատ. վարչութիւն

Հ. Յ. Դ. Կ. Կօմիտէի,

ի Պօսթօն

Այսօր կէսօրէն յետոյ ժամը երեքին ըստացանք ձեր երէկւան ըսրէջըլ և պատհաստագրեալ թիւ 251 գրութիւնը և անոր

պատճէնը այսօր իսկ ուղարկեցինք «Ազգ. Պաշտ. Միութեան», յանձնարարելով անօրինակ զարժանն :

Մնամ աղօթարար
ԱՐՄԷՆ Վ. Ե. ՎԵՀՈՒՆԻ
Առաջնորդ հայոց Ամերիկայի

Ինչպէս կերելի առաջնորդի երկտողէն՝
ան նոյն օրն իսկ մեր նամակի պատճէնը
դրկած է Ազգ. Պաշտ. Միութեան :

Հակառակ այն իրականութեան որ բո-
լորը գիտէին թէ անցեալ համերաշխու-
թեան բանակցութիւններու օրերուն կեդ.
Կօմիտէս վերջին վայրկեանին, շարաթ
գիշերն իսկ հեռագրերով դադրեցնել տը-
ւած էր յաջորդ օրը (կիրակի) տեղի ունե-
նալիք 10—12 մեր հանդանակային ժողով-
ները, տեղի չտալու համար հակահամե-
րաշխական ուէէ քայլի, «Ազգ. Պաշտ.
Միութիւն»ը, ոչ միայն նկատի չառաւ
մեր պայմանը—իր 2-3 քաղաքներու ան-
ջատ հանդանակային ժողովները դադրե-
ցնել մինչև բանակցութիւններու վերջը
—այլ նոյնիսկ թոյլ տաւ անցեալ կիրակի
օր Պօսթօնի մէջ իր հանդանակային ժո-
ղովին մէջ «Ազգ. Պաշտ. Միութեան»
կեդր. յանձ. ի մէկ անդամին, Մուշեղ Ե-
պիս. ի բերանով Դաշնակցութեան հաս-

ցէին ամենաազատաբար արձակել :

Կեդր. կօմիտէս այս հակահամերաշխական արարքը նկատի առնելով՝ հետեւեալ երկտողով՝ «Ազգ. Պաշտ. Միութեան» ղրկւած նամակին պատճէնը ղրկեց Արսէն վարդապետին :

Թիւ 261

Նոյեմ. 1, 1915

Գեր. Արսէն վ. Ե. վեհուցի

Առաջնորդ հայոց Ամերիկայի

Ուստր

Ձեր 1150 թւահամար նամակը ստացած ենք, բայց համերաշխական մեր բանակցութիւններու ներկայ փուլին մէջ «Ազգ. Պաշտ. Միութեան» կեդր. յանձնախմբի մէկ անդամի արտայայտութիւնները, ինչպէս կտեսնուի այդ մարմնին ուղղւած հետեւեալ պատճէնէն, ամենաքիչը զարմանք առթած է մեզ :

Թիւ 260

նոյ. 1 1915

«Ազգ. Պատ. Միութեան»,

Յարգելի հայրենակիցներ,

Մեր վերջին նամակով՝ ուղղւած Առաջնորդին, իբրև ձեր Միութեան նախազահին, մենք պատասխանելով ձեր մեզմէ լիազօրներ ուղելու առաջարկին, կխոստանայինք մեր ներկայացուցիչները ղրկել,

պայմանով որ մասնակի հանդանակութիւնները դադրեցուն մինչեւ որ համերաշխական բանակցութիւնները վերջնական եզրակացութեան մը յանդին :

Հակառակ մեր այս տարրական եւ արդար պահանջին՝ անցեալ կիրակի դուք թոյլ տւիք որ հանդանակային ժողովներ տեղի ունենան Պօսթօնի եւ Պրիճաօթրի մէջ : Ոչ միայն այդչափ այլ Մուշեղ եպիսկոպոսը, ձեր Միութեան կեդրոնական յանձնախմբի անդամներէն մէկը, ինքզինքին թոյլ տւած է Պօսթօնի ժողովին մէջ հրատարակով Գաշնակցականները «սրիկաներ» եւ «սինլքորներ» անուանել, պատրւակ բռնելով տեղային կօմիտէի շատ քաղաքավարի եւ պատշաճ լեզուով դրւած մէկ կոչը, որմէ օրինակ մը ներփակ պիտի գտնէք :

Արդ պիտի խնդրէինք որ բարի ըլլայիք բսել մեզ թէ ինչպէ՞ս կարդարացնէք այս մասնակի հանդանակութիւնները նախքան մեր վերջնական հասկացողութեան մը դալը : Յետոյ դուք կրամնէ՞ք ձեր յիշեալ անդամին Պօսթօնի ժողովին մէջ բրած յայտարարութիւնները :

Մենք կցաւինք ըսելու որ մինչեւ այս խնդիրներու մասին ձեր կարծիքը լսելը

մենք չպիտի կրնանք մեր ներկայացու
ղրկել համերաշխութեան էական պայտաս-
ներու մասին բանակցելու համար :

Այս նամակի պատասխանին կսպասենք
ամենատուչը մինչեւ առաջիկայ երկուշաբ-
թի, նոյեմբեր 8ը :

Յարգանքներով

Հ. Յ. Դ. ԱՄԵՐԻԿ. ԿԵԴՐ. ԿՕՄԻՏԷ

Ահա եւ նամակին մէջ ակնարկւած Պօս-
թօնի Կօմիտէի կոչը :

Հայրենակիցներ ,

Համազգային այս աղէտի եւ սուգի օրե-
րուն , երբ ամբողջ թրքահայութիւնը իր
բնաջնջման համբուն մէջ կզանւի , մենք՝
մէկ բեկորն այդ հայութեան՝ պարտաւոր
ենք համախմբել մեր բոլոր համեստ մի-
ջոցները եւ հրապարակ զալ մէկ ճակատի
վրա՝ մէկ կամքով եւ հոգւով , որպէսզի
մեր օժանդակութիւնը ըլլայ պատկառելի
եւ բոպէի պահանջին համապատասխան :

Ռւրախալի է դիտել որ արդէն զաղու-
թիս մէջ կտիրէ այդ բարերար դիտակցու-
թիւնը եւ ընդհանուր պահանջ մը կայ հա-
մազաղութային համերաշխութեան մը
համար : Գոհունակութեամբ կդիտենք
զարձեալ որ համերաշխական բանակցու-

թիւնները արդէն մտած են յուսալից փութի մը մէջ :

Մեր խորին համոզումով այս փափուկ բոպէին մէջ ուէէ հոսանքի կամ հոսանքներու կողմէ հանդանակութեան ձեռնարկելը պիտի նշանակէ պաղ ջուր լեցնել համերաշխական այնքան տաք տրամադրութիւններուն վրա : Ուստի իրրեւ անկեղծ համերաշխականներ , մենք ձեր վրա բարոյական պարտաւորութիւն կզնենք յետաձգել ձեր նւէրները մինչեւ որ համերաշխական բանակցութիւնները յանդին վերջնական կգրակացութեան մը : Դուք իրրեւ գիտակից հայրենակիցներ պարտաւոր էք նաեւ պահանջել հանդանակային ժողով սարքող հոսանքներէ որ յետաձգեն իրենց հանդանակային ժողովները մինչեւ որ գոյանայ ամէնուս ցանկացած համերաշխութիւնը եւ կամ մինչեւ որ վերջնական հասկացողութեան մը յանդին բանակցութիւնները :

Հ . Յ . ԴԱՇՆԱԿՅՈՒԹԵԱՆ

ՊՕՍԹՕՆԻ ԿՕՄԻՏԷ

Պօսթօն , Հոկտ . 27 , 1915

Մեր այդ նամակին առաջնորդը կպատասխանէ հետեւեալ երկտողով .—

Համար 1179

Ուտար 2 նոյեմբ.

Պատուարժան վարչութիւն

Հ. Յ. Գ. Կ. Կօմիտէի,

ի Պօսթօն

Այսօր ճիշդ կէսօրին ստացանք պատ-
կօմիտէիդ երէկեան թւակիր 261 դրու-
թիւնը եւ անմիջապէս պատճէնը ուղար-
կեցինք «Ազգ. Պաշտպ. Միութեան»:

Մնամք ողջունիւ սիրոյ եւ օրհնութեան

ԱՐՄԷՆ Վ. Ե. ՎԵՀՈՒՆԻ

Առաջնորդ հայոց Ամերիկայի

Պօսթօնի այս դէպքերէն վերջն է միայն
որ Առաջնորդէն կստանանք հետեւեալ նա-
մակը:

Համար 1181

Ուտար, նոյ. 3, 1915

Պատ. վարչութիւն

Հ. Յ. Գ. Ամեր. Կ. Կօմիտէի

ի Պօսթօն

Կ. Կօմիտէիդ 28 հոկ. դրութեան ի պա-
տասխան ստացած ենք «Ազգ. Պաշտ. Մի-
ութեան» կողմանէ հոկտ. 30 թւակիր մի
դրութիւն, որը միայն այսօր ձեռքերնիս
հասած լինելով ներփակ կուղարկենք ձեզ
անոր պատճէնը:

Քաղցր է մեզ յուսալ որ՝ յանուն բաղ-
ձացեալ համերաշխութեան՝ մէկ կողմ

Թողլով կողմնակի խնդիրները կուղարկէք ձեր ներկայացուցիչները և այդ կերպով վերջ կդրւին վայրկեանին անհամապատասխան անտեղութեանց :

Մնամք աղօթարար
ԱՐՄԷՆ Վ . Ե . ՎԵՀՈՒՆԻ
Առաջնորդ Հայոց Ամերիկայի

Ահա և Ազգ . Պաշտ . Միութեան պատասխանը , որ ներփակւած էր Առաջնորդին վերոյիշեալ նամակին մէջ :

(Պատմէն)

Պօսթօն , Մէս . Հոկտ . 30 , 1915
Գեր . Արսէն Վ . Ե . ՎԵՀՈՒՆԻ ,
Առաջնորդ Հայոց Ամերիկայի

Սրբազան Հայր ,

Ստացանք ժողովիս ներկայացուցւած Դաշնակցութեան ամսոյս 28 թւակիր նամակը :

Մեր հրահանգով տեղական մասնաճիւղերուն կողմէ սարքւած հանդանակութեանց հրապարակային ժողովները անյետաձգելի են , և սեւէ կապ չունին համերաշխութեան բանակցութիւններուն հետ , անոնք ըլլալով համազգային :

Մեր ժողովը պիտի գումարւի նոյեմբեր 6 շարաթ օրը ժամը երկուքին մեր պաշ-

տօնատեղին Օլտ սաուրի պիլտինկ, ըստ
323: Հետևաբար նոյն օրը կրնան իրենց
լիազօր ներկայացուցիչներ զրկել խոր-
հրրդակցելու համար մեզի հետ:

Յարգանքներով

Միութեան կողմէ

ՄԻ ՀՐԱՆ ՍՎԱԶԼԸԵԱՆ

«Միութեան պատասխանը, ինչպէս կը
տեսնուի, վճռական է եւ «հեղինակաւոր»:
Հանդանակութիւնները «համազգային»
են եւ «անյետաձգելի»: Եւ այս ալլամերժ
ընթացքին կհետեւին մարդիկ որ չեն դա-
դարիր մամուլով եւ բեմերէ քարոզելէ՝
թէ համերաշխութիւնը պէտք է դոյանայ
ամէն դնով եւ դոհողութեամբ: Անոնք կը
պահանջէին որ մենք զիջինք մեր տեսա-
կէտներէն համերաշխութեան սիրոյն հա-
մար: Մենք զոհեցինք զրեթէ մեր բոլոր
տեսակէտները, բայց մեր «համերաշխա-
սէր» պարոնները չեն յօժարիր իրենց մաս-
նակի հանդանակութիւնները յետաձգել
դոնէ քանի մը օրւան կամ շարթւան հա-
մար: Հիանալի չէ՞ք դոներ զոհողու-
թեան եւ համերաշխութեան այս ողին:

Ահա վերջապէս «Ազգ. Պաշտ. Միու-
թեան» պատասխանը մեր վերը յիշած
նոյեմբեր 1 թւակիր նամակին:

Յարդելի հայրենակիցներ,

Ստացանք ձեր նոյեմբեր 1, 1915 թիւ նամակը եւ Միութիւնս նկատի առաւ զայն: Ի պատասխան կ'ապաստենք թէ ձեր լիազօր պատուիրակները զրկէք, որպէսզի մշակելն համերաշխութեան վերաբերեալ բոլոր խնդիրները: Թէպէտեւ Միութիւնս պօրաւոր պատճառներ տնի դժգոհ մնալու այն անտեղի յարձակումներէն, որոնք ձեր օրկանին, ստենախօսներուն եւ կուսակցութեան կողմէ Գեր. Առաջնորդ հօր, Միութեանս եւ հայ հայրենասէրներու դէմ տեղի կունենան ամիսներէ ի վեր եւ վերջին բանակցութիւններու ընթացքին իսկ եւ որոնք համերաշխութեան ոգւոյն հակառակ են, այսուամենայնիւ նկատի առնելով նախրական նպատակը ընդհանուր եղբայրական համագործակցութեան, Միութիւնս կանտեսէ զանոնք եւ միշտ յօժար ու պատրաստ է ընդունիլ ձեր լիազօրները եւ բանակցիլ անոնց հետ:

Կանխաւ ձեր պատասխանը հաղորդե-

ցէք, որպէսզի ըստ այնմ որոշենք ժողովին օրը :

Յարգանքներով

Ի դիմաց Ազգ. Պաշտ. Միութեան Ամեր.
(Դիւանի ստորագրութիւն)

Ուսումնական ըլլալու պէտք չկայ տեսնելու համար թէ այս նամակը մեր նամակին պատասխանը չէ : Ան մեր դրած հարցերը չօշափեր խել, այլ վրան բաց ածպարարութիւնով մը եւ կարգ մը անտեղի ակնարկութիւններէ վերջ՝ կրկին կոչ կընէ մեզի որ մեր «լիազօր պատւիրակներ»ը դրկենք : Ահա եւ մեր պատասխանը այս նամակին :

Թիւ 268 Պօսթօն, Մէս. Նոյ. 10, 1915

Յարգելի հայրենակիցներ,

Ստացած ենք ձեր նոյ. 6 թւակիր նամակը, որ դժբաղդարար ուէչ պատասխան չէր պարունակեր մեր վերջին նամակով դրւած հարցերուն :

Մենք մեր նոյեմբեր 1 թւակիր նամակով կպահանջէինք ձեզմէ որ մասնակի հանդանակութիւնները դադրեցուն մինչեւ որ համերաշխական բանակցութիւնները վերջնական եզրակացութեան մը յանգին : Անցեալ տարի «Ազգ. Պաշտ.

Յանձնախումբ»ը միեւնոյն պահանջը դր-
 րած էր մեզի ու մենք վերջին բուսկին հե-
 ոագրով դադրեցուցինք մեր աւելի քան 10
 հանդանակային ժողովները: Դուք, սա-
 կայն, այս տարի աննկատ թողելով մեր
 միեւնոյն արդար պահանջը՝ ոչ միայն
 հանդանակային ժողովներ սարքեցիք Պօս-
 թօնի, Ուէստ Հօպօքընի և Պրիճուօթըրի
 մէջ, այլ թոյլ աւելք որ ձեր Միութեան
 անդամներէն Մուշեղ Կալիս .ը ամէն անո-
 րակելի հայհոյանք թափէ մեր հասցէին
 Պօսթօնի ժողովի բեմէն:

Մենք մեր վերջին նամակով (նոյ. 1)
 կ'պահանջէինք ձեզմէ որ բարի ըլլայիք ը-
 սել մեզ թէ ի՞նչպէս կարդարացնէք ձեր
 մասնակի հանդանակութիւնները շարու-
 նակելու քաղաքականութիւնը, երբ գեո-
 րանակցութիւնները չեն վերջացած և
 ինչպէ՞ս կրացատրէք ձեր յիշեալ անդա-
 մին անվայել ընթացքը: Դուք ձեր նա-
 խավերջին նամակով (հոկտ. 30) կուզաք
 յայտարարելու թէ ձեր հանդանակութիւն
 ները «անյետաձգելի» են. իսկ ձեր յիշեալ
 անդամին դատասպարտելի արարքին մա-
 սին ոչինչ չէք ըսեր:

Համազգային այս աննախընթաց աղէ-
 տի օրերուն դադութիս զանազան հո-

սանքներուն մէջ համադործակցութիւն մը առաջ բերելու համար՝ մենք մեր տեսակէտներէն ամէն կարելի զոհողութիւն եւ զիջողութիւն ըրինք :

Ամբողջ տարի մը Ազգային Բիւրօին իրրեւ մէկ մասնաճիւղը դործելէ և մեր ամբողջ օժանդակութիւնը անոր տըրամադրելէ վերջ, այսօր, երբ յիշեալ մարմնի շուրջ յարուցւած անցեալ տարւան թիւրիմացութիւնները պարզւած են եւ մենք աւելի կուան ունէինք անոր վրա պնդելու, միմիայն ընդդիմադիր հոսանքներու զոհացում տւած ըլլալու եւ համերաշխութեան ճամբան հարթելու համար մենք մէկդի դրինք մեր տեսակէտը այդ մասին եւ առաջարկ բերինք բոլորւիլ կաթողիկոսին շուրջ :

Յետոյ՝ խրատւած անցեալ տարւան զաղտնի եւ բերանացի բանակցութիւններու տւած տղեղ արդիւնքէն՝ մենք այս տարի առաջարկ բերինք որ համերաշխութեան էական պայմանները պէտք չընդհատուի եւ գրաւոր կերպով, բայց դուք մինչեւ վերջը պնդեցիք լիազօրներու միջոցով բանակցելու ձեր տեսակէտին վրա : Մենք համերաշխութեան սիրոյն համար այդ կէտին մէջ ալ տեղի տւինք, պահան-

ջելով միայն որ երկուստեք մասնակի հանդանակութիւններ տեղի չունենան մինչև որ վերջնական հասկացողութեան մը դանք: Իսկ դուք քաթէկօքիք կերպով կյայտարարէք թէ ձեր հանդանակութիւնները «անյետաձգելի» են, ինչ որ կը նշանակէ թէ համերաշխութեան բաղձացող եւ անոր համար սեւէ գոհողութիւն ընելու արամադիր չէք:

Մենք տակաւին կմնանք այն խոր համոզման մէջ որ ազգային այս մեծ ճգնաժամին մէջ ամերիկահայութիւնը, ինչպէ՛ս ամէն հայ գաղութ, պարտաւոր էր դորձել միակամ, միասիրտ եւ միահոգի: Այդ կպահանջէր բոպէի լըջութիւնը: Այս գիտակցութեան դորձնական ապացոյցը, թոյլ տէք մեզ ըսել, չկրցանք գտնել ձեզ մօտ մեր երկարածիգ բանակցութիւններէն վերջ:

Յարգանքներով

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՅՈՒԹԵԱՆ

ԱՄԵՐԿ. ԿԵԴՐ. ԿՕՄԻՏԷ

Ամփոփենք:

Առաջնորդը «զգածւած» օրւան աղետարչ դէպքերէն՝ Կեդր. Կօմիտէին կգիտէ որ ան «Ազգ. Պաշտ. Յանձնախմբին»—որուն վերջերը միացան Բողոքա

կանները եւ փաշայականները եւս եւ անունը փոխեցին «Ազգ. Պաշտ. Միութիւն» — հետ հասկացողութեան մը դայ: Կեդրոնական Կօմիտէն կիսնդրէ առաջնորդէն, որ ինք կամ իր նախագահութեան տակ գտնուած յանձնախումբը յայտնէ համերաշխութեան համար իրենց էական նկատած պայմանները, որպէսզի անոր համաձայն ինք իր դիրքը ճշդէ: Առաջնորդը կ'իթեւադրէ որ համերաշխութեան բոլոր պայմանները գծւին լիազօրներու միջոցով եւ զաղտնի: Կեդր. Կօմիտէն անցեալ տարւան զաղտնի եւ բերանացի բանակցութիւններու տուած տղեղ արդիւնքէն խրատուած՝ կ'պնդէ որ համերաշխութեան գոնէ էական պայմանները գծւին հրապարակով եւ դրաւոր կերպով: Առաջնորդը վերջապէս կ'ընդունի Կեդր. Կօմիտէի տեսակէտի բանաւորութիւնը, բայց ինք խուսափելով ունէ պայման առաջարկելէ՝ կը խնդրէ որ Կեդր. Կօմիտէն առաջարկէ իր պայմանները: Կեդր. Կօմիտէն, առանց նկատի ունենալու որ նախ իրենք պարտաւոր էին իրենց պայմանները յայտնելու, բանի որ իրենք էին որ առաջին կոչը ղըրկեցին, դրաւոր կերպով կներկայացնէ իր պայմանները, որոնց համաձայն հանդա-

նակութիւններու ամբողջ արդիւնքը պիտի
տրամադրուէր վեհ . Կաթողիկոսին՝ ոչ նը-
ւաղ քան կէսը կամաւորներուն՝ մնացած
կէսն ալ փախտականներու եւ դիւանա-
դիտութեան յատկացուելու համար՝ պատ-
կան մարմիներու ձեռքով :

Առարկողներ ըլլան գուցէ որ եթէ Կեղր .
Կօմիտէն բացարձակապէս կվստահէր Կա-
թողիկոսին , ինչո՞ւ պայման կղնէ որ Կա-
թողիկոսը իր ստացած գումարները նշա-
նակւած նպատակներուն համար գործա-
ծէ պատկան մարմիններու ձեռքով : Ը-
սենք անմիջապէս որ այդպիսի պայման մը
ուեւէ անվստահութիւն չպարունակեր Կա-
թողիկոսի հանդէպ , քանի որ ուեւէ մար-
մին յականէ անւանէ յիշւած չէ , այլ Կա-
թողիկոսին դատողութեանը թողւած է
նրոշելու թէ որոնք են այդ մարմինները :
Եթէ իր հովանաւորութիւնն ու վստահու-
թիւնը վայելող նման մարմիններ չկան ,
Կաթողիկոսը բնականաբար դրամը չյանձ-
ներ անոնց :

Ամբողջ տարի մը Ազգային Բիւրօի իր-
բեւ մէկ մասնաճիւղը գործելէ , իր բո-
լոր օժանդակութիւնը , նոյնիսկ կուսակցա-
կան տուրքերը անոր տրամադրելէ վերջ ,
Կեղր . Կօմիտէն միմիայն սա պառակտը-

ւած դաղութը համերաշխած տեսնելու
 բաղձանքէն մղւած՝ մէկդի կղնէ Աղղային
 Բիւրօն եւ առաջարկ կրերէ բոլորելի Կա-
 թողիկոսի շուրջ՝ մտածելով որ ոչ ոք
 կրնայ առարկել այդ բանաձեւին: Կեդր-
 Կօմիտէի այս զոհողութիւնը աւելի կշեշ-
 տըի երբ նկատի ունենանք որ անոր ոտ-
 քին տակի գետինը այս տարի շատ աւելի
 ամուր էր: Անցեալ տարի կառարկէր թէ
 Աղղային Բիւրօն նշանակովի կաղմւած
 մարմին մըն է, թէ ան հաշուութիւն չի
 ըներ եւայլն: Մինչդեռ այս տարի այդ
 բոլոր առարկութիւնները ջուր ինկած են,
 որովհետեւ այլեւս մարդ չկայ որ շղիտ-
 նայ թէ ան ընտրւած է ամբողջ մէկ ուկէս
 միլիօն ժողովրդի կողմէ եւ սլարբերա-
 բար տեղեկադիր եւ հաշիւ կներկայացնէ
 Կաթողիկոսին, իրողութիւն մը, զոր ար-
 ձանագրեցին Բիւրօի ամենակատաղի հա-
 կառակորդ թերթերն անգամ: Կեդր-
 Կօմիտէն իրենց իսկ խնդրանքին վրա իր
 պայմանները գրաւորապէս ներկայացնելէ
 վերջ կսպասէր բնականաբար որ «Աղղ-
 Պաշտ. Միութիւն»ն ալ գրաւորապէս
 յայտնէր թէ կընդունէր զանոնք եւ կամ
 ինք իր պայմանները առաջարկէր եթէ չէր
 ընդուներ: Ան, սակայն, ոչ մէկը ըրաւ,

ոչ միւսը . այլ բաւականացաւ կրկնելով իր
 հին յանկերգը . — եթէ կուզեն համերաշ-
 խիւ լիազօրներ թող զրկեն : Կեդր . Կօմի-
 տէն հակառակ համերաշխութեան էական
 պայմանները գրաւոր կերպով գծելու իր
 նախկին պայմանին՝ կրկին տեղի տաւ եւ
 ընտրեց իր ներկայացուցիչները , որպէս-
 զի իր կողմէն համերաշխութեան յաջո-
 զութեան ամենապղտիկ վնասն ալ պատ-
 ճատած չըլլայ : «Ազգ . Պաշտ . Միութիւն-
 նը» , սակայն , դեռ Դաշնակցական ներկա-
 յացուցիչներու հետ սեւէ նիստ չունեցած
 եւ սուսնց կարեւորութիւն տալու Կեդր .
 Կօմիտէի մասնակի հանդանակութիւննե-
 րը յետաձգելու առաջարկին՝ ոչ միայն
 ձեռնարկեց իր հանդանակային ժողով-
 ներուն , յայտարարելով թէ անոնք «հա-
 մապղպային եւ անյետաձգելի» են , այլ
 թոյլ տաւ որ իր անդամները ամէն ցեթ
 նկատեն Դաշնակցութեան հասցէին՝ իր
 սրաշտօնական ժողովներու բեմերէն :

«Ազգ . Պաշտ . Միութիւն»ը որքան որ ալ
 Կեդր . Կօմիտէի հետ ունեցած իր բանակ-
 ցութիւններու ընթացքին խուսափեցաւ
 համերաշխութեան իր պայմանները հրա-
 պարակելէ՝ բայց իր սրաշտօնական մէկ
 կողին մէջ գիտակցարար թէ անգիտակցա-

բար իր գլխաւոր պայմանը յայտարարեց
հասարակութեան : Ահա «Միութեան»
յիշեալ կոչին խնդրոյ առարկայ մասը .—

«Մասնաճիւղերը կեդրոնի գիտութեամբ
և հրահանգով հանգանակութեան պիտի
ձեռնարկեն ի նպատակ Ազգային Շահերու
Պաշտ . հիմնադրամին , զոր հաստատած
է ազգային պատւիրակութեան պետը , վը-
սեմ . Պօղոս փաշա Նուպար , ընդհովանա-
ւորութեամբ Ամենայն Հայոց վեհ . Հայ-
րապետին» :

Մենք շարունակ ըսած ենք և կկրկնենք
թէ Պօղոս փաշան վստահելի և ձեռնհաս
անձնաւորութիւն մըն է : Հայրապետը
անկէ աւելի յարմարագոյնը չէր կրնար
դոնել դիւանագիտական դիմումներու
փափուկ պաշտօնը վարելու համար : Այս
մասին Հ . Յ . Դանակցութեան և իր հա-
կառակորդներու միջև կարծիքի ունէ
տարբերութիւն գոյութիւն չունի : Դաշ-
նակցութիւնը ոչ միայն ունէ դժւարու-
թիւն չէ յարուցած փաշայի դիւանագիտա-
կան քայլերուն առջև , այլ անոր ամենէն
աւելի օգնողը ինք եղած է : 1912—1913-ի
դիւանագիտական դիմումներու ընթաց-
քին Պօղոս փաշայի ոչ պաշտօնական ամե-
նամօտիկ դործակիցներն էին Վարանդ-

Լան, Ահարոնեան եւ ուրիշ Դաշնակցական
յայտնի դէմքեր :

Ինչ որ մեզ համար բոլորովին անբը-
բրոնելի, հակաառամարանական եւ վնաս-
ակար կթւի սա է. ինչո՞ւ կամաւորներու
եւ փախստականներու համար հանգանակ
ւած դրամը պիտի զրկուի փաշային : Մի՞-
թէ բուն դործին վայրը, Կովկասի մէջ,
համապատասխան մարմիններ դոյութիւն
չունին : Պահ մը մէկդի թողունք Ազգա-
յին Բիւրօն, քանի որ ան իրենցմէ ոմանց
համար առարկելի է. բայց մի՞թէ «Ազգ.
Պաշտ. Միութեան» անդամները կրնան
անգիտանալ որ փախստականներու հոգա-
տարութեան համար Կեդրոնական մար-
մին մը դոյութիւն ունի Էջմիածնի մէջ,
«Եղբայրական Օգնութեան Յանձնաժո-
ղով»ը, ուղղակի Կաթողիկոսի վերհսկո-
ղութեան տակ, ուր ներկայացուցիչներ
ունին Թիֆլիսի Կեդր. Կօմիտէն, Կովկաս-
ասահայ Բարեգործականը, Նպաստից Յանձ-
նաժողովը եւ նոյն նպատակը հետապըն-
դող բոլոր կազմակերպութիւնները : Ին-
չո՞ւ, ուրեմն, փախստականներու յատ-
կացուելիք դրամը չզրկուէր ուղղակի այդ
մարմնին :

Ենթադրենք վայրկեան մը մեր հակա-

ևակորդներուն հետ որ Կովկասի մէջ կամաւորական շարժումը ղեկավարող կեդրոնական մարմին մը գոյութիւն չունի, այդ պատճառ մըն է արդեօք որ Կովկասեան սահմանի վրա կուող կամաւորներու յատկացւելիք նպաստը ղրկւի Փարիզի եւ կամ Լոնտօնի մէջ բնակող անձնաւորութեան մը, որ արդէն ծանրապէս բեռնաւորած է ուրիշ հոգերով եւ որուն այդ կարգի խնդիրներուն մէջ ունեցած ձեռքն հասութիւնը առնւազն խնդրական է: Եթէ իսկապէս կամաւորներու գործը ղեկավարող կեդր. մարմին մը գոյութիւն չունի, ինչ որ մեզ համար ծիծաղելի ենթադրութիւն մըն է, ինչո՞ւ կամաւորական շարժման յատկացւելիք նպաստը դոնէ չղրկւի ուղղակի Կաթողիկոսին, որ պատկան մարմիններուն յանձնէ: Ինչո՞ւ վերջապէս «Ազգ. Պաշտ. Միութիւն»ը այսքան յամառօրէն կառչած մնայ Պօղոս փաշա Նուպարի, երբ Կեդր. Կօմիտէն մէկդի դնելով Ազգային Բիւրօն՝ առաջարկ բերաւ բոլորելի Կաթողիկոսին շուրջ: Իրենք չէին որ ամբողջ տարի մը շարամտօրէն գրեցին եւ պօռացին թէ Դաշնակցութիւնը չը վստահիր Կաթողիկոսին, թէ իրենք անցեալ տարի առաջարկեցին Կաթողիկոսի

շուրջ համերաշխիւ, բայց կեդր. կօմիտէն
 շքնդուսնեց եւայլն: Այժմ կեդր. կօմիտէն
 ինքն էր որ, ոչ թէ դադարնի անկիւններու
 մէջ, այլ հրապարակով եւ դրաւոր կեր-
 սով առաջարկ կղնէր բոլորելի կաթողի-
 կոսի շուրջ, մեր բոլոր օժանդակութիւնը
 տրամագրել անոր: Ո՞ւր էին, ուրեմն,
 երէկի «կաթողիկոսասէ»րները. ո՞ւր էր
 մանաւանդ կաթողիկոսի պաշտօնական
 ներկայացուցիչը ինք: Առաջնորդը ինչ-
 պէ՞ս կրնայ թոյլատրել որ կաթողիկոսի
 անունով հանդանակեաժ դումարները զըր
 կըլին Պօղոս փաշայի կամ ուրիշ ոեւէ ան-
 հատի կամ մարմնի: Ծիշտ է որ կաթո-
 ղիկոսը թոյլ տւած է Պօղոս փաշայի հան-
 դանակութիւն բանալու, ան շատ մը ու-
 րիշ մարմիններու ալ նոյն արտօնութիւնը
 տւած է, բայց այդ երբէք չնշանակեր որ
 փախստականներու եւ կամաւորներու հա-
 մար բացեաժ, մանաւանդ ուղղակի կա-
 թողիկոսի անունով հանդանակեաժ դու-
 մարները կրնան զրկելիլ ուրիշ հաստատու-
 թեան մը, մանաւանդ անհատի մը: Ե-
 թէ այդպէս չըլլար կաթողիկոսը կոնդա-
 կով չէ՞ր յայտարարել թէ իրեն դրամ
 դրկելու պէտք չկայ, իր ներկայացուցիչը
 Պօղոս փաշան է եւ դրամական բոլոր ա-

սաքումները պէտք է ըլլան անոր հասցէ-
ին : Կա՞յ այնպիսի կոնդակ մը : Ոչ միայն
այդպիսի կոնդակ չկայ, այլ կաթողիկո-
սը մէկէ աւելի անգամներ կոչ ուղղած է
որ փախստականներու յատկացւելիք նը-
պաստները ուղղակի իրեն ղրկւին :

Իրերու այս դրութեան մէջ տրամաբա-
նական անխախտելի կանոնները կմղեն
մեզ եզրականացնելու թէ «Ազգ. Պաշտ.
Միութիւն»ը իր մեծամասնութեանը մէջ
չվստահիր Կաթողիկոսին : Եւ այս սոսկ
տրամաբանական մակարերութիւն մը չէ .
արդէն իրենք ալ կխոստովանին այդ, ինչ-
պէս ցոյց կուտայ իրենց խմբազիրներէն
մէկուն մեր խմբազիրներէն մէկուն ըրած
սա յայտարարութիւնը . «Ա.ԶԳ. ՊԱՇՏ.
ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿՆԱԽԸՆՏՐԷ ԻՐ ՆՊԱՄՏԸ
ՏՐԱՄԱԴՐԵԼ ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻՆ,
ՈՐՈՎՂԵՏԵԻ ԿՎԱԽՆԱՅ ԹԷ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ-
ՍԸ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԻՒՐՈՒՆ ԿԱՄ ԴԱՇՆԱԿ-
ՅՈՒԹԵԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿՆ Է :»

Աւելի սարսափելին կայ :

Այսօր այլեւս բաց դադանիք մըն է որ
«Ազգ. Պաշտ. Միութիւն»ը, գոնէ իր բազ
կացուցիչ տարրերու մեծամասնութիւնը,
ոչ միայն չվստահիր Կաթողիկոսին այլ եւ
չվստահիր ամբողջ կովկասահայութեան :

Անոնց նշանաբանն է — թրքահայերու
 դատին զեկալարութիւնը պէտք է դանւի
 թրքահայերու ձեռքը: Եւ նոր չէ այս բո-
 կրդրունքը: Արփիար Արփիարեանն էր որ
 հրապարակ գրաւ այդ դժբաղդ վարդապե-
 տութիւնը եւ թրքահայկական որոշ հո-
 սանք մը ժամանակին թէ անժամանակ կը
 յեղյեղէ զայն, ամէն անգամ որ մեր ցա-
 ւոտ հարցը հրապարակ կելլէ: Ռուս թրք-
 քական ներկայ պատերազմի բռնկումէն ի
 վեր երբ Ազգային Բիւրօն կազմեց հայկա-
 կան կամաւորական անջատ զնդեր, մեր
 ազատագրութեան սուրբ դատին համար,
 Եղիպտոսէն մինչեւ Ամերիկա գանւեցան
 հայ թերթեր եւ «ազգային գործիչներ»,
 որ «սրբազան պարտականութիւն» համա-
 բեցին կրկնել այդ տխմար յանկերգը, ե-
 թէ ոչ հրապարակի վրա, մտթ անկիւն-
 ներու մէջ:

Հասկանալի է, ուրեմն, թէ ինչո՞ւ որոշ
 տարրեր ուխտած են հակառակիլ Ազգա-
 յին Բիւրօին, հակառակիլ Կաթողիկոսին,
 անտեսել Եղբայրական Օգնութեան Յանձ-
 նաժողովը եւ նման կովկասահայ բարե-
 գործական հաստատութիւններն եւ կառչիլ
 Շօղոս փաշային: Այդպէսով անոնք կու-
 ղեն ստեղծել նոր մարմին մը, որ կազմը-

ւած ըլլայ թրքահայերէն եւ ռւս ամերիկահայութիւնը լայն մասնակցութիւն ունենայ: Ամերիկահայութեան մասնակցութիւնը ազգային կեդր. մարմիններու մէջ — ահա խարուսիկ միրաժը, որուն ետեւէն միամտօրէն, կոխազեն ասոցրատլանտեան թրքահայ «մտաւորական»ներէն ու մանք: Եւ այս բոլորը տեղի կուենան համերաշխութեան դիմակին տակ:

Եթէ սովորական պայմաններու տակ կովկասահայու եւ թրքահայու միջեւ խրատութիւն զնել յանցանք էր, ազգային ներկայ աննախընթաց ճգնաժամին մէջ այդպիսի արարք մը անքաւելի ոճրագործութիւն է ազգային դատին դէմ եւ աններելի ապերախտութիւն՝ մեր այն հատուածին հանդէպ, որ անխնայօրէն զոհարեր է մեր դատին համար իր միտքն ու տաղանդը, Փիղիքականն ու նիւթականը:

Կոթը կմզւի կովկասեան սահմանին վրա, մեր հարիւր հազարաւոր փախստականները ապաստանած են Կովկաս, թէ փախստականներու եւ թէ կամաւորներու նպաստի մեծագոյն մասը կհայթայթէ ինքը կովկասահայութիւնը: Այս պայմաններուն տակ բնականարար զործերու զեկավարութիւնն ալ պիտի դառնի իրենց

ձեռքը : Ամերիկահայութիւնը , եգիպտահայութիւնը , սլաւքանահայութիւնը եւ ուրիշ ոեւէ հայ գաղութ պարտաւոր է առանց իրաւասութեան խնդիր յարուցանելու , առանց զբաղելու բիւզանդական ճշգրտութիւնով՝ օգնել կովկասահայութեան հոյակապ ժեսթերուն : Համեստ ըլլանք ընդունելու որ կովկասահայերը իրենց աշխարհագրական գիրքին բերումով , իրենց թւական առաւելութեան , նիւթական բարեկեցութեան եւ իմացական ու բարոյական գերազանցութեան շնորհիւ աւելի յարմարութիւններ ունին դործը ղեկավարելու եւ արդէն տարիէ մը իվեր կղեկավարեն յաջող կերպով : Այսօր , ազգին այս օրհասական բոպէներուն մէջ իրաւասութեան խնդիր յարուցանել , կովկասահայու եւ թրքահայու հարց բարձրացնել առիական մտածողութեան հետեւանք է եւ կրնայ միայն ծառայել մեր արդէն համեստ ուժերը ջլատելու : Նման քայլեր կղառնան բոլորովին աններելի , երբ առնոնք կառնելին համերաշխական ղիմակին տակ :

Ամերիկահայութեան մեծամասնութեան մինչեւ հիմա ցոյց տւած ողջմտութիւնը իրաւունք կուտայ մեզի ակնկալել

լու որ ան պիտի ծառանայ այդ ազգակոր
ծան շարժումին դէմ իր հողիի բովանդակ
թափովը, որովհետեւ մենք ամէնս ալ
թրքահայ թէ կովկասահայ, պարսկահայ
թէ հնդկահայ, եգիպտահայ թէ ամերի-
կահայ՝ միեւնոյն խոչալով տողորւած
տարազիր եղբայրներ ենք, «որ մըրկաւ
ենք բաժնւած» :

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՕՄԻՏԷ

Պոսթօն, Մէս. 1915

